

A NEMZETI SZÍNHÁZ
VEZÉRIGAZGATÓI
PÁLYÁZATA

Vidnyánszky Attila

NEMZETI SZÍNHÁZ
„A nemzet színháza”

2023

Tartalom

NEMZETI SZÍNHÁZ AZ ELLENTMONDÁSOK KORSZAKÁBAN	3
1. Repertoárszínházi működés.....	5
2. A nemzet színháza.....	8
3. Nyitott színház.....	12
4. Nemzetközi élet.....	14
5. A színházi képzés helye	15
A kihívások előtt	17
Utószó.....	18
A NEMZETI SZÍNHÁZ KÖZÖNSÉGE	19
Növekvő nézőszám.....	19
Diákok a Nemzetiben.....	20
A Covid	21
A Covid után	21
„Tájéloadások”	21
További nézők... ..	22
NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK.....	23
Rendezők.....	23
Madách Nemzetközi Színházi Találkozó – MITEM.....	23
A 10. Nemzetközi Színházi Olimpia	24
Fókuszban: Madách Imre	27
Kapcsolat a külhoni területekkel és színházi műhelyekkel	27
Külföldi turnék, fesztiválok.....	28
A folytatás	28
SZÍNÉSZKÉPZÉS, SZÍNHÁZI KÉPZÉS	29
A háttér.....	29
Kapcsolatok.....	29
Missziós előadások kaposvári diákokkal.....	29
A Színház- és Filmművészeti Egyetem (SZFE).....	30
Workshopok, mesterkurzusok, műhelymunkák	30
A MITEM.....	30
A Nemzetközi Színházi Olimpia.....	31
A jövő.....	31
IFJÚSÁGI ÉS GYERMEKPROGRAMOK.....	32
VENDÉGELŐADÁSOK, PROGRAMOK, ESEMÉNYEK ÉS KIÁLLÍTÁSOK	33
TURNÉK, FESZTIVÁLOK.....	36
STRATÉGIAI KONCEPCIÓ 2023-2028	39

Belső stratégiai javaslatok	39
Kifelé irányuló stratégia	39
A NEMZETI SZÍNHÁZ PR, MARKETING ÉS KOMMUNIKÁCIÓS MUNKÁJA	40
Az online térben	40
Print kiadványok.....	41
A színház offline marketingkommunikációja	42
Arculat és logó.....	43
Társadalmi felelősségvállalás.....	43
További tervek.....	44
A SZCENÁRIUM FOLYÓIRAT MŰHELYE.....	44
NEMZETI MAGAZIN – A Nemzeti Színház lapja.....	47
A NEMZETI SZÍNHÁZ GAZDÁLKODÁSA	48
A gazdálkodás alapelve	48
A bérek	50
Az elmúlt időszak gazdálkodásának jellemzői.....	51
A Nemzeti Színház létesítménytechnikai és műszaki adatai.....	53
Fejlesztések, beruházások	54
Fejlesztési, beruházási tervek és célok	55
A MITEM (Madách Nemzetközi Színházi Találkozó)	56
A Nemzeti Színház leányvállalatai.....	57
Közhasznú és vállalkozási tevékenység.....	60
Távlati tervek a vállalkozási tevékenység kapcsán	60
Költségterv 2023-2028 évekre vonatkozóan	61
RÉSZLETES SZAKMAI ÖNÉLETRAJZ.....	65

NEMZETI SZÍNHÁZ AZ ELLENTMONDÁSOK KORSZAKÁBAN

„A »Magyar Nemzeti Színház« legyen nyelvében magyar, lelkében nemzeti és legyen abszolút mértékkel mért »színház«.”

Németh Antal

„A színház az egyik legkifejezőbb eszköz egy ország építésére. Légsúlymérő, mely egy ország nagyságát vagy hanyatlását jelzi. A finom érzékenységű, és minden ágában – a tragédiától a bohózatig – jól irányított színház néhány év alatt képes megváltoztatni egy nép fogékonyságát.”

Federico García Lorca

„...a néppel elhitették, hogy azt gondolja és érzi, amit sem nem gondol, sem nem érez, és azt hiszi, amit nem hisz, de amikor jön valaki, aki felfedi előtte azt, amit valóban gondol és hisz, akkor elkápráztatva és feszülten figyel.”

Miguel de Unamuno

Jelen pályázatom a Nemzeti Színház élén eltöltött tíz év tapasztalataiból és belátásaiból táplálkozik, mert a 2013-as vezérigazgatói kinevezésem óta eltelt időszakban munkatársaimmal újra definiáltuk és átszerveztük a teátrum működését, s ezzel az intézményt új szellemi alapokra helyeztük. A „nemzet színháza” eszményét már a 2012-ben beadott pályázatomban világossá tettem, és az elmúlt tíz évben ennek megvalósításáért dolgoztunk: „A kortárs színházi személet továbbra is meghatározó eleme marad a Nemzeti Színháznak, de határozottan ki kell emelni az intézmény szellemi arculatának új elemeit. Ezek közül a legfontosabbak: a magyar színházi hagyomány (újra)értelmezése; a magyar színházi nyelv kutatása; a 21. századi nemzeti színházi eszmény érvényesítése. Művészi törekvésem kulcsfogalmai: *nemzeti, magyar, hagyomány, megújulás, a színész, költői színház, pátosz, az igenek kimondása, pozitív személet, szolgálat, ünnep...*”

Kezdetől fogva az volt a célunk, hogy a Nemzeti Színház a korunkban felmerülő ellentmondásokat képes legyen – küldetésénél fogva – feloldani. E küldetés a „Nemzeti Színház – a nemzet színháza” mottó komolyan vételében rejlik: mi nem kiszolgálni, hanem szolgálni kívánjuk nemcsak a fővárost, hanem az egész nemzetet. Korunk ellentmondásai számosak. Meg tudjuk-e ragadni sajátosan magyar gondolat- és ízlésvilágunkat úgy, hogy előadásaink ne váljanak provinciálissá, hanem a világszínház kortárs folyamataiba is illeszkedjenek? Intézményként képesek vagyunk-e a felelős gazdálkodás mellett megvalósítani egy olyan működési formát, amely nem rideg és arisztokratikus közönnyel – vagy kampányszerű

kulturális alamizsnával –, hanem valódi színházi gesztusokkal szólítja meg azokat, akiket például valamilyen szociális körülmény akadályoz abban, hogy színházi élményben részesülhessenek? S ami ezzel rokon: piacot keresünk egy kulturális intézmény számára, vagy közösséget építünk a színház eszközeivel? A színház jelen idejű találkozás a közönséggel, de ugyanakkor megvan-e bennünk a távlatos gondolkodás, vagyis képesek vagyunk-e a felnövekvő nemzedékben tartósan felébreszteni a színház iránti igényt? A kőszínház a játék zárt terébe hívja nézőit, de ki tudjuk-e nyitni a színház kapuját minden érdeklődő számára anélkül, hogy esztétikai értelemben meg kellene alkudnunk? S végül korunk egyik kínzó dilemmája: részt tudunk-e venni az európai kultúrközösség nagy szellemi küzdelmében úgy, hogy miközben következetesen és határozottan felvállaljuk mások által megkérdőjelezett világnézetünket, fellépésünk hangneme nem zárja ki egymás megértésének a lehetőségét?

Az elmúlt tíz évben társulatunk tagjaival és munkatársainkkal együtt kerestük az útját annak, hogy ezen kérdések tudatában érvényes működési formát dolgozzunk ki. Azzal a meggyőződéssel szeretném benyújtani jelen pályázatomat, hogy képesek voltunk erre: korunk itt felsorolt kihívásaira az elmúlt években életszerű és a színházművészethez méltó válaszokat adtunk. Ezt szeretném egy reménybeli újabb vezetői ciklus során tovább erősíteni, a hiányosságokat orvosolni, mert úgy gondolom, hogy teátrumunk a tíz éve föl vállalt küldetésének teljesítéséhez megtalálta az utat. A szolgálat táplálta remény koncepciója kiállta az idő próbáját, és hiszek benne, hogy az előttünk álló, sok tekintetben vészjósló és minden bizonnyal kihívásokkal teli öt évben továbbra is ez lehet a Nemzeti Színház sikerének záloga. Nem pusztán attól nemzeti a Nemzeti Színház, hogy milyen felfogásban és minőségben játszik magyar és külföldi, klasszikus és kortárs darabokat. A „felfogás” és a „minőség” vita tárgya és ízlés kérdése, s mint minden művészeti tevékenység megítélésekor, a véleményalkotás esetünkben is szubjektív. Objektív tényező viszont, hogy mennyire komplex egy kiemelt kulturális intézmény működése. Továbbá, hogy mi az, ami az elvekből a mindennapok gyakorlatában valósággá válik. Mi kezdettől alapfeladatunknak tekintettünk olyan tevékenységeket is, amelyek más teátrumok számára nem kötelezőek. Működésünk öt pilléren épül, amelyeket már a 2012-es pályázatomban megneveztem. Ezt az elképzelést az elmúlt tíz év során az élet visszaigazolta, így ezután is erre szeretném alapozni intézményünk működését:

- 1. Repertoárszínházi működés;**
- 2. A nemzet színháza;**
- 3. Nyitott színház (befogadószínház);**
- 4. Nemzetközi élet;**
- 5. A színházi képzés helye.**

Mindegyik területen komoly eredményeket értünk el, de mind az öt vonatkozásában vannak még tennivalóink. Miután ezen pilléreket röviden vázolólok, az előttünk álló időszak kihívásait próbálom feltérképezni. Vezérigazgatói áttekintésem után a Művészeti Műhely tagjai által

összefoglalt egyes fejezetek következnek. Munkatársaim a maguk nevében szólalnak meg, ami azt bizonyítja, hogy az elmúlt tíz évben – de sok tekintetben már debreceni igazgatói időszakom alatt – létrejött egy kitűnő szakemberekből, dramaturgokból, szerkesztőkből, programfelelősökből álló szellemi mag. Közösen alakítjuk ki a színház stratégiáját, szervezzük életét és viseljük gondját – kitartó szenvedéllyel. A pályázat melléklete a 2013 és 2018 közötti tevékenységünket teljes körűen bemutató és dokumentáló Évadkönyv, valamint a Szcenárium és a Nemzeti Magazin egy-egy száma.

1. Repertoárszínházi működés

A Nemzeti Színház mindenekelőtt klasszikus repertoárszínház, mely stabil társulattal működik. A törvény által megszabott évi 280 előadást minden évben teljesítettünk, sőt évi 430–460 előadást is tartottunk már az intézmény falai között. A Nemzeti státuszunkból fakadóan ezen felül nagy számú további eseménynek, kísérőprogramoknak és rendezvényeknek adunk évente otthont, amelyekről a későbbiekben esik szó. Repertoárunk kiépítésének és fenntartásának középpontjában a társulat áll.

A társulatról

Egy színházat leginkább a színészek arcáról ismer fel a néző. 2013 óta sikerült egy olyan sokszínű társulatot felépítenünk, amelyben különböző iskolák és nemzedékek képviseltetik magukat. 2012-es pályázatomban a társulati lét előfeltételének véltem, hogy „mindenekelőtt kell egy gondolat. Egy eszme, a Nemzeti Színház gondolata, aminek jegyében – ahogyan Sztanyiszlavszkij mondja – »szövetségre lépünk«”. Nagyon örülök, hogy társulatunkban alig volt fluktuáció az elmúlt öt év során. Stabil színészgárdánk állandóságot mutat, valódi csapatá érett. Komoly veszteségként éltük meg két meghatározó művésznőnk, Törőcsik Mari és Csurka László halálát. Ők nemcsak a Nemzeti Színház, hanem az egész szakma pótolhatatlan nagyságai, mindnyájunk dolga az emléküik megőrzése. Híres alakításaik, anekdotáik, instrukcióik velünk maradnak, lelkünkben élnek, szellemiségük beivódott a Nemzeti Színház falaiba.

Társulatunk összetétele tehetség és korosztály vonatkozásában alkalmas arra, hogy bármilyen darabot színre vigyünk. E színészgárda derékhada már abban az oktatási szisztémában nyert képesítést a Kaposvári Egyetemen, illetve a Színház- és Filmművészeti Egyetemen, amelyet az immár integrált intézményi képzés keretében fejlesztünk tovább. *(Erről bővebben lásd a*

színház a képzés helye alcím alatt.) A Nemzeti Színház fiatal színészei lassan meghatározó művészeivé válnak nemcsak nemzedéküknek, hanem az egész szakmának; egyéni fejlődésük és érvényesülésük mellett mára már remek csapatjátékosokká nőttek ki magukat.

A Nemzeti Színházban vendégként alkotó magyar és külföldi rendezők egyaránt e társulat (vonz)erejére hivatkozva szerettek vagy szeretnének újra és újra feladatot vállalni nálunk. A román Silviu Purcărete, az orosz Viktor Rizsakov és Valerij Fokin, a grúz David Doiasvili és Avtandil Varszimasvili, a spanyol Ignacio García, a macedón származású Alekszandar Popovszki, a norvég Eirik Stubø, a görög Theodórosz Terzopulosz, ahogyan honfitársaink közül Zsótér Sándor, Szabó K. István, Csiszár Imre, Kiss Csaba, Szász János és Márkó Eszter különböző színházesztétikát képviselnek, de társulatunk elhivatottságát és nemzetközi színvonalú szakmai tudását egyként elismerik. Ahogyan ez színészeink díjazottságában is tükröződik: heten rendelkeznek Kossuth-díjjal, tizenketten Érdemes Művész, öten Kiváló Művész, tizenhatan Jászai Mari-díjjal; egy Prima Primissima közönségdíjas, négy Prima díjas és három Junior Prima díjas színész dolgozik jelenleg a Nemzeti Színházban.

Alkotógárdánk kiválósága nemcsak a színpadi munkában mutatkozik meg, hanem abban a közösségi elkötelezettségben is, amely társulatunk tagjait jellemzi: színészeink aktívan részt vesznek a Nemzeti Színház társadalmi szerepvállalásában. Nemzeti ünnepeken és kulturális eseményeken szolgálják a magyar kultuszközösséget. Számos feladatukon túl szívesen vállalnak szerepet például a Nemzeti Örökség Intézete által szervezett rendezvényeken, 2017 óta minden évben fellépnek a március 15-i Kossuth téri állami ünnepségen. Emlékezetes volt szereplésük a trianoni békeszerződés 100. évfordulóján a sátoraljaújhelyi megemlékezésen, vagy legutóbb a Magyar Kultúra Napján, a Himnusz születésének 200. évfordulójára rendezett dramatizált irodalmi műsorban a Parlament épületében.

A korszakos orosz rendező, Anatolij Vasziljev egy beszélgetésünk során úgy fogalmazott, a magyar színészen remekül keveredik a német pályatársak intelligenciája, a balkániak temperamentuma és a szlávok érzelmessége. Ez a sajátos nemzeti karakter érték, amelyet azonban ápolni, gondozni kell. Színészeink képességeinek karbantartása érdekében rendszeres ének- és beszédórákat tartunk, folyamatosan rendezünk workshopokat, és olyan rendezőket hívunk meg, akik inspirálóan hatnak rájuk. Mások mellett Anatolij Vasziljev meghívása, a görög színházalapító, Theodórosz Terzopulosz „Dionüszosz tekintete” elnevezésű tréningje vagy a Grotowski Intézet vezetője, a lengyel Jarosław Fret BodyConstitution (TestÉpítés) című műhelygyakorlata is ezt a célt szolgálta.

Mesterségbeli tudás és a nemzeti közösség szolgálata – az elmúlt tíz évben ez tette társulatunkat alkalmassá arra, hogy megfelelhessünk a Nemzeti Színház rangjának. Nem tűnik elfogultnak

az állítás: ebben a színházban működik nemcsak az ország, hanem Európa egyik legerősebb társulata. Rájuk alapozva mára egy olyan, 40–50 címből álló repertoárt hoztunk létre, amelyet folyamatosan gazdagítunk és gondozunk, hogy változatos és a nemzet színházához méltó kínálatot nyújtsunk nézőinknek.

A repertoár felépítése

A műsorrend gerincét az évadokon át gondozott előadások sora adja. A nézők utánpótlásának kinevelése szempontjából fontos, hogy a János vitéz, az Egri csillagok, a Csongor és Tünde, a Vitéz lélek, a Körhinta és a Csíksomlyói passió életkoruknak megfelelően, igényes és korszerű színházi nyelven avatja be a fiatalokat a nemzeti kultúránk szempontjából megkerülhetetlen művekbe. A magyar színháztörténetben ritka, hogy drámairodalmunk három alapműve – a Bánk bán, a Csongor és Tünde és Az ember tragédiája – egyidejűleg van színpadon egy teátrumban, de részünkről ez tudatos vállalás. Legsikeresebb produkciónk a beavató előadásként is felfogható János vitéz, amelyet két ciklusom alatt a Nemzeti Színházban több mint 175-ször játszottunk, de a házon kívül előadott mutációkkal együtt összesen már több mint 250 alkalommal tűztünk műsorra. Nemzeti alaptémáinkhoz nem muzeális értéként viszonyulunk, hanem időről időre újra gondoljuk őket. Ennek a világszínház sikerdarabjaival (például a Rómeó és Júliával, A Mester és Margaritával) kiegészülő, megtartó erejű címsornak köszönhetően, amely a következő ciklusban is meg fogja határozni a színház arculatát, ezután is fel fogunk tudni vállalni kísérletező, esztétikai értelemben kockázatosabb előadásokat is.

A Nemzeti Színház művészsínházi misszióját teljesítjük be újító formanyelvű produkcióinkkal (Rocco és fivérei, Agón, Bakkhánsnök). Ennek a küldetésnek a jegyében tervezzük műsorra tűzni a 2022–2023-as évadban a kortárs orosz szerző, Kirill Fokin R. E. X. című darabját Valerij Fokin, a szentpétervári Alekszandrinszkij Színház vezetőjének rendezésében. A görög színház mestere, Theodórosz Terzopulosz jövőre állítja színre Brecht Kurázszi mamáját, a grúz Avtandil Varszimasvili pedig Gogol Revizorát. A francia Valère Novarina Ismeretlen szerző című darabját én szeretném megrendezni. Ivan Urivszkij ukrán rendezőt pedig felkértük a Szentivánéji álom megrendezésére a Nemzetközi Színházi Olimpia záróeseményeként, amit majd játszanánk a Nemzetiben is repertoárdarabként. Nagy eseménye lesz színházunknak, hogy a világhírű litván Rimas Tuminas is elfogadta felkérésünket, és a következő évadban rendezni fog nálunk.

2012-ben fogalmaztam meg, hogy „a repertoárban még nagyobb teret szeretnék szentelni az újkori európai szellem nagy narratíváinak, melyek a 16–17. század fordulójától kezdődően

úradefiniálták Európát mint keresztény kultuszközösséget, a polgári individuumot mint elsődleges világalakító tényezőt léptetve fel.” Immár reális célként tűzhetjük magunk elé, hogy a 2015-ben általam rendezett Don Quijote után az újkori drámairodalom másik három »héroszáról«, Faustról, Hamletről és Don Juanról szóló előadások is megjelenjenek a Nemzeti Színház állandó kínálatában. A Nemzeti Színházban jelen pillanatban megtalálható az orosz (Anton Pavlovics Csehov, Mihail Bulgakov), a német (Bertolt Brecht), a spanyol (Lope de Vega), az angol (William Shakespeare), a görög (Euripidész), az olasz (Carlo Goldoni), a francia (Molière) és az amerikai (Tennessee Williams) színház egy-egy kulcsalkotása. Ami az alapműszokat illeti, miközben jelen pályázatomat papírra vetem, izgatottan várjuk Alekszandar Popovszki nagyszínpadi Don Juan-vízióját. Következésképpen dolgozunk azon, hogy az európai kultúra kulcstörténeteit műsorra tűzhessük, mert felejtésre hajlamos korunkban szükségünk van rá, hogy ezekre újra és újra rákérdezzünk. A következő ciklusban ezért színre visszük a repertoárunkból még hiányzó két európai alapművet, a Faustot és a Hamletet is.

A kortárs szerzők felfedezését a Nemzeti Színház is küldetésének tekinti, de tagadhatatlan, hogy sikerélményeink ellenére ebben még mi is hiányérzettel küzdünk. Az elmúlt öt évben bemutattuk Döbrentei Sarolta Sára asszony, Józsa Péter Pál Agón, Berettyán Nándor Sűgő, Lukácsy György Hazatérés című darabjait. A következő évadban, igazi nagy vállalkozásként, ismét a Nemzeti Táncegyüttessel közösen Toót-Holló Tamás Aranyhajú hármasok című művét rendezem meg, valamint Szarka Tamás és a Karaván Színház közreműködésével dolgozzuk fel Gorkij Makar Csudra című elbeszélését (A tábor az égbe száll munkacímmel). Régi adósságunkat törlesztve a Nemzeti Színház által életre hívott Déryné Program keretében, Kis Domonkos Márk programigazgatóval együtt létrehoztunk egy inkubátorprogramot, és 2022-ben meghirdettünk egy drámaíró-pályázatot. A felhívás egyik győztesének, Jánosi Ferencnek a Szemet szemért című szövege bemutatásra is került.

2. A nemzet színháza

Mindenütt ott lenni! – a Nemzeti Színház nem csupán egy a budapesti színházak közül, hanem nemzeti státuszából következően az egész magyarságot szeretné szolgálni. Kitarok tehát 2018-ban megfogalmazott küldetésünk mellett: „A színpad és a közösség (és nem csupán a közönség) viszonylatában számomra meghatározóvá vált egy esztétikán túli fogalom: a szolgálat. A közösség lehet egy város, egy megye, valamely kisebbségi helyzetben élő csoport – és lehet a nemzet egésze is. Ezért amikor arról beszélek, hogy a Nemzeti Színház a nemzet színháza, akkor az intézményünket fenntartó egész közösséggel, vagyis a nemzettel szembeni

felelősségünkről beszélek.” *Ebből fakad, hogy a „tájélopszínházi” funkciót kiemelten fontosnak tartjuk, és intézményesített formában működtetjük.*

A 2019-es Covid-járvány kitöréséig kiemelkedő számú (évi 60–70) tájelőadással teljesítettük ezt a szolgálatot. A Nemzeti Színház a kulturális kormányzat támogatásával életre hívta a Déryné Programot, mely azokat a nézőket szólítja meg, akiket a hazai kulturális élet szereplői sokáig mellőztek, vagy nem minőségi produkciókat kínáltak a számukra. E program szakmai stratégiai partnere továbbra is a Nemzeti Színház, és örömteli, hogy az évi több mint nyolcszáz előadás mellett kiterjeszthetjük a külhoni területek irányában is. (Ha a járvány már nem korlátoz bennünket, a Déryné Program évi 1200 előadással szolgálhatja a magyar közönséget.) Ezzel együtt a Nemzeti Színház működési rendjét is nagyban befolyásolták a koronavírus-járvány következményei, ezért vidéki és határon túli utazásaink háttérbe szorultak. Bízunk benne, hogy hamarosan újra elérjük azt az előadásszámot, ami a járvány (illetve az orosz-ukrán háború) előtt jellemezte színházunkat.

Színházi ünnepek

Két monumentális produkciónk kiemelkedik a sorból. Az elmúlt tíz év számunkra legfelemelőbb színházi élménye volt, amikor a Csíksomlyói passió „hazatalált”: a Nemzeti Táncegyüttessel együttműködve 2018-ban kilépett a kőszínház falai közül. Először Csíksomlyón több mint huszonötezer néző előtt, majd az esztergomi bazilika, aztán a debreceni Református Nagytemplom előtt sok ezres közönségnek adtuk elő. A Nemzetközi Színházi Olimpia ünnepi eseményeként idén pünkösdkor a Szent István-bazilika előtti téren mutatjuk be ezt az európai kultuszközösség alaptörténetét feldolgozó produkciónkat. Az előadás iránti érdeklődés igazolja szándékainkat: a zsidó-keresztény hagyomány élővé tétele különösen fontos manapság, az évszázados alapértékeinkben való elbizonytalanodás korában.

Az Egri csillagok monumentális változatát 2022 októberében mutattuk be több mint hétezer néző előtt az MVM Dome-ban. Vezetőként azon dolgozom majd, hogy ezek a sikerszériák folytatódhassanak, és nézőink különleges külső helyszíneken is találkozhassanak előadásainkkal. E produkciókhoz hasonlóan, ugyancsak két változatban, a kőszínházi kereteket meghaladó léptékben fog elkészülni az Aranyhajú hármasok és a Tábor az égbe száll című előadásunk a következő évadban. Igazi színházi ünnepnek ígérkeznek, már most sok meghívásunk van Magyarországról és a külhoni területekről ezekre a nagyszabású eseményekre.

Ugyancsak a nézőkkel való színházon kívüli találkozásokat szolgálja, hogy elkészítettük több előadásunk (Körhinta, Sára asszony, János vitéz, Hazatérés) utaztatható változatát, de egy sor más produkciókkal is eljutunk az ország eldugott településeire, hogy minél több magyar néző találkozhasson a Nemzeti Színház társulatával. Szóló előadásokkal több színészünk járja az országot: Szűcs Nelli Fedák Sári című monodrámája például több mint száz alkalommal volt már látható, de hasonló sikerrel találja meg közönségét Szarvas József Pustol a hó, Tóth Augusztina Hoztam valamit a hegyekből, Berecz András Isten bolondja című produkciója, vagy Hobo több előadása is. Ezek az önálló estek rendkívül népszerűek, és az elmúlt öt évben sok tízezer néző látta már őket. Viszont mivel a művészek a Nemzeti Színházon kívül, maguk működtetik ezeket a produkciókat, hivatalos statisztikáinkban ezek a fellépések nincsenek feltüntetve.

A történelmi emlékezet kérdésével is rendszeresen foglalkozik a Nemzeti Színház. 2013 és 2018 között az 56-ot idéző Tóth Ilonka, az első világháborúra emlékező Fekete ég – Molnár Ferenc: A fehér felhő és A Gulag virágai után 2020-ban megszületett a trianoni békediktátumot és következményeit feldolgozó Tizenhárom almafa, és a szintén a Trianon-témához kapcsolódó Hazatérés című darab, mely Esterházy János alakját idézi meg. Trianon-élművet is avattunk „A magyar színházak Trianonja” elnevezéssel (valamint egy hozzá kapcsolódó virtuális kiállítással), és 13 olyan településen – egyelőre csak az határ innenső oldalán – ültettünk almafát, amelyet a trianoni határ kettészelt. A színházi emlékezet fenntartására törekszünk a Nemzet Színészeinek állított emléktáblákkal, és a színházban felállított, Herczegh Ferenc és Németh Antal emlékének szentelt szoborokkal: Páholyokat nevezünk el nagyjainkról: Sinkovits Imréről, Bessenyei Ferencről, Lukács Margitról, Mészáros Ágiról, Jávor Pálról, Mezei Máriáról.

Beavató előadási formában is elkészült produkcióinkat (Rómeó és Júlia, János vitéz, Bánk bán, és a jövőben a Kölcsey Ferencről szóló irodalmi műsort) elsősorban középiskolákban adjuk elő, és a színházi élményen túl oktatási célú drámapedagógiai foglalkozásokat is tudunk hozzájuk kapcsolni. A Kaposvári Egyetemmel, valamint a Színház- és Filmművészeti Egyetemmel karöltve, már oktatási programjukba illesztve szeretnénk ezen produkciók számát jelentősen növelni.

Partneri kapcsolatok kialakítására törekszünk, mert utazásaink nem esetlegesek, hanem a tudatos építkezés jegyében szervezzük őket. A legrégebbi kapcsolat a beregszászi színházhoz köt bennünket, de a 2022. február 24-én Ukrajnában kitört háború intézményvezetőként is arra sarkalt, hogy – túl az addigi partneri viszonyon – gyakorlati segítséget nyújtsunk a kárpátaljai Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színháznak (hivatalos neve: Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai

Színház). A háborúban odahaza ellehetetlenülő társulatnak próbatermet, kulturált munkakörülményeket alakítottunk ki a Nemzeti Színházban. Örömmel tapasztaltam, hogy munkatársaink önkéntesen segítenek a kárpátaljai magyar és ukrán menekülteknek, de rájöttem, hogy intézményi szinten is támogatnunk kell kárpátaljai pályatársainkat.

Mindannyiunk célja, hogy ez a harmincéve általam létrehozott társulat megmaradjon. A háború kitörése után be kellett látnom: az az elképzelés, hogy a beregszászi csapat tagjait külön-külön foglalkoztassák a magyarországi színházak, jó szándékú, de nem elégséges. Csak a társulat egyben tartása és alkotó közösségként való tovább foglalkoztatása jelenthet valódi megoldást, ami a megélhetésüket is biztosítani tudja. Ezért amellett, hogy a Nemzeti Színházban segítünk megszervezni magyarországi életüket, a Petőfi-évfordulót is figyelembe véve közös produkcióként vittük színpadra A helység kalapácsát, amelyben minden beregszászi színész szerepet kapott. A tragikus helyzetben reményt keltő, hogy ezt az előadást eddig több mint huszonöt helyre hívták meg az országban, ami a Magyarországot jellemző belső megosztottság dacára azt bizonyítja, hogy még nem vészett ki a szolidaritás a szakmánkból. Viszont nagyon fontos, hogy az a része a csapatnak, amelyik haza tud utazni, Kárpátalján is jelen legyen. Azokkal a társulati tagokkal – hét női és egy férfiszínésszel, valamint egy hangosító munkatárssal –, akik egyelőre át tudnak kelni a határon, elkészítettük Gogol Háztűznézőjét, amellyel a kárpátaljaiak majd odahaza is tájolódnak. Nyáron pedig a marosvásárhelyi Spectrum Színházzal együttműködve a beregszásziak színre viszik Shakespeare-től a Vihart. Így erre az évre biztosítva van e hanyatott sorsú, idén jubiláló társulatnak a munkája és a megélhetése.

Nagyon szeretnénk, ha minél több település lakói éreznék, hogy a Nemzeti Színház az övék is. Ezért alakítottunk ki az elmúlt években gyümölcsöző szakmai kapcsolatot és már-már baráti együttműködést olyan vidéki és a külföldi városok és falvak kulturális intézményeivel, mint Gyula, Szatmárnémeti, Esztergom, Debrecen, Mikháza, Vasvár, Kisvárd, Győr, Kassa vagy Viszák. Ezen településeken nem esetlegesen, hanem rendszeresen jelennek meg produkcióink. Örömmel nyugtázom, hogy erre a listára felkerült Marosvásárhely és Kolozsvár is. Nemcsak költséghatékonysági szempontból fontosak számunkra a koprodukciók, hanem azért is, hogy a színházi együttműködés révén erősítsük személyes kapcsolatainkat is azokkal, akik erre nyitottak. A marosvásárhelyi Spectrum Színházzal közösen hoztuk létre a Sára asszony című előadásunkat, amely azóta is járja a Kárpát-medencét. Az előadásból filmváltozat is készült, ami hamarosan adásba kerül a köztelevízióban.

A Gyulai Várszínházzal évek óta közösen ünnepeljük meg a magyar irodalmi közelmúlt klasszikusait: Weöres Sándort (Psyché), Székely Jánost (Caligula helytartója), Szabó Magdát (Az ajtó), Tamási Áront (Tündöklő Jeromos), és a sor folytatódni fog, mert Elek Tiborral együtt

misszióknak érezzük, hogy e szerzők műveit színvonalas bemutatókkal hozzuk közel a mai közönséghez. Idén már hármaskoprodukción, a Nemzeti Színház, a Gyulai Várszínház és a Színház- és Filmművészeti Egyetem együttműködésével visszük színre Molnár Ferenc három egyfelvonásosát, és ez az előadás őstől a Nemzeti Színház repertoárjára is föl fog kerülni. Régi szándékom vált valóra azzal, hogy a Tompa Gábor-vezette Kolozsvári Állami Magyar Színház 2022-ben befogadta a Csíksomlyói passiót, a Nemzeti Színház pedig az Ifjú barbárok című előadást látja vendégül hat alkalommal a kiváló kolozsvári társulat előadásában.

3. Nyitott színház

A koronavírus előtti időszakban évente száznál is több előadás érkezett vendégként a Nemzeti Színházba, és vezérigazgatóként nagy öröm látni, ahogyan ezek a Nemzetiben korábban nehezen tájékozódó vendégtársulatok mára már otthonosan mozognak a Duna-parti épületben. A Nemzeti befogadósínházi elkötelezettsége azt célozza, hogy a vidéki és külföldi teátrumok az évad általuk legjobbnak tartott produkcióival mutatkozzanak meg nálunk. Ez adja a meghívások igazi rangját, és ezért szándékozunk ezt a programot folytatni. Beregszászi és debreceni tapasztalatom, hogy ez nem csupán megmutatkozási lehetőség, hanem igazi színházi ünnep. Az előadások befogadásán túl helyszínt és szervezői segítséget biztosítunk minden olyan eseménynek és rendezvénynek, mely a magyar színjátszás és kultúra ügyét szolgálja. Jó példa erre, hogy abban az időszakban, amikor ez a pályázat készült, volt olyan nap a Nemzeti Színházban, amikor a nagyszínpadon egy új bemutató főpróbahete zajlott, éppen elkezdődtek egy új darab próbái, a Gobbi Hilda Színpadon a magyar színházigazgatók tartottak konferenciát, harmadéves kaposvári és SZFE-s diákok vizsgaelőadása zajlott, a beregszászi társulat próbálta új előadását, a Bajor Gizi Szalonban egy rendező szakos hallgató próbált, este pedig előadásunk is volt – többnyire ehhez hasonló intenzitással zajlik a mindennapi élet a Nemzetiben, az épület kihasználtsága maximális.

Ahogyan az elmúlt nyolc évben, úgy a továbbiakban is helyet adunk a Magyar Kultúra Napján (január 22-én) a Pajtaszínház-mozgalom színjátszó társulatainak, mert hiszünk benne, hogy ezek a kisközösségek megtartó erővel rendelkeznek. A Nemzeti Színház, a Magyar Teátrumi Társaság és a Nemzeti Művelődési Intézet által kezdeményezett program eredményeként közel száz amatőr társulat alakult újra Magyarország kistélepülésein. Itt is van még teendőnk, hiszen a Trianon utáni Magyarországon 3800 társaskör volt, s ezeknek jelentős részében voltak amatőr színjátszó csoportok is.

Mivel Európában a konfliktusok egyik oka a nemzeti kisebbségekkel való igénytelen bánásmód, a magunk színházi eszközeivel foglalkozunk ezzel a témával a jövőben is. Ötször szerveztük meg a Magyarországi Nemzetiségi Színházi Szövetséggel közösen a Jelen/Lét Fesztiválját. Új eseményként nagy örömünkre szolgál, hogy ősztől a Nemzeti Színház ad otthont az eddig Újvidéken megszervezett Synergy WTF elnevezésű rendezvénynek, a Nyelvi Kisebbségi Színházak Nemzetközi Fesztiváljának.

A költői színház koncepciójából következik, hogy a magyar nyelv és költészet ügyének felkarolása kiemelten fontos számunkra. Ezért fogadjuk be a Magyar Költészet Napján megrendezett Versünnep döntőjét, és a Magyar Versmondók Szövetsége által szervezett Nemzeti VERSenyt. A Nemzeti Színház ezután is örömmel ad otthont olyan eseményeknek, mint amikor 2021 októberében Balázs Géza nyelvész A művészet és a nyelv születése című tanulmánykötetét mutattuk be a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társaságának és a Petőfi Kulturális Ügynökség Kazinczy Műhelyének közreműködésével. Ebbe a sorba illeszkedik a Csíksomlyói passió erdélyi „zarándokútját” bemutató kötet, mely az MMA gondozásában jelent meg, valamint társulati tagunk, Berettyán Nándor JHVH – A név című regényének és Toót-Holló Tamás Aranyhajú hármaskör című művének a bemutatója is.

Mindezeken túl a Nemzeti Színház egyfajta kulturális találkozóhely, ahol a konferenciák, szakmai egyeztetések mellett teret biztosítunk olyan kezdeményezéseknek, mint a Fogytékkal élők világnapja vagy a Roma Holokauszt Emléknapja. A színházra nevelés jegyében befogadjuk a Nemes Nagy Ágnes Művészeti Szakgimnázium vizsgaelőadásait, és folytatjuk a Nemzeti Színház ifjúsági programjai között fontos helyet elfoglaló Ádámok és Évák ünnepi rendezvénysorozatot, valamint a Nemzetiszínháztörténeti vetélkedő középiskolásoknak szánt programját. Ezeken túl továbbra is felkaroljuk azokat a kezdeményezéseket, amelyek a magyar nyelv ápolását, közösségeink megerősítését, és így a magyar nemzet megmaradását szolgálják. A 2021-ben eltávozott Töröcsik Mari kultuszát úgy éltetjük, hogy a Nemzeti Színházban töltött négy évtizedét bemutató fotókiállítást utaztathatóvá tettük, hogy más városokban (Szolnok, Debrecen, Kaposvár) is megemlékezhesenek szeretett színésznőnkéről. A tárlat 2023-ban a tervek szerint Kőszegen és Győrben is látható lesz. Ehhez hasonlóan állítjuk össze idén a Madách Imre születésének 200. évfordulójára készülő kiállítást is. E vándortárlattal szeretnénk a Tragédia költőjének olyan emléket állítani, amelyet nemcsak Budapesten tekinthet meg a közönség. 2019-ben együttműködési szerződést kötöttünk a Szabó Csaba főigazgató által vezetett Magyar Nemzeti Levéltárral, aminek értelmében a két intézmény évadonként két nagyobb tárlatot tervez, melynek anyagai folyamatosan bővülnek az éppen bemutatásra kerülő darabokhoz kapcsolódó iratanyaggal is. A Nemzeti Színház új épületére kiírt 1914-es

tervpályázatát, valamint a Grassalkovich Antal telekadományát bemutató kiállítás például ennek a megállapodásnak a jegyében volt megtekinthető.

4. Nemzetközi élet

Vezérigazgatói kinevezésem óta vallom, hogy saját művészi teljesítményünket úgy mérethetjük meg, ha a magyar színházi életet bekapcsoljuk a nemzetközi vérkeringésbe. Vendégszerepléseink és előadásaink fesztiválsikerei komoly visszaigazolást jelentenek számukra: munkásságunk mára már külföldön is kiérdemelte a tiszteletet. A járvánnyal sújtott elmúlt öt évben játszottunk Szentpéterváron, Moszkvában, Párizsban, Belgrádban, Bécsben, Mariborban, Brüsszelben és Stockholmban. Woyzeck-előadásunk (rendező: ifjabb Vidnyánszky Attila) Újvidéken, Szarajevóban kapott fesztiváldíjai, szereplése Tel-Avivban olyan sikerszéria, mely egy fiatal színházcsináló nemzedék átütő teljesítményének köszönhető. Már 2012-es pályázatom során meghirdettem, hogy „programom lényegi eleme egy nemzetközi színházi fesztivál megvalósítása is”, hiszen a Nemzeti Színháznak élen kell járnia abban, hogy a világszínház izgalmas producióit, a külföldi társulatok munkásságának javát Magyarországon is láthassa a közönség. A 2014-ben alapított Madách Nemzetközi Színházi Találkozó (MITEM) igazi sikertörténetté vált, hiszen idehaza egyedülálló színházi eseménynek számít, és felkerült az európai színház fesztiváltérképére is. Örömteli tény, hogy Madách Imre mint a MITEM névadója ismertté vált a fesztivál résztvevői számára. E találkozónak köszönhetően a korábban sok tekintetben bezárkózó magyar színházat sikerült nyitottá tennünk a nemzetközi színházi világra. A 2023-ban kilencedik alkalommal rendezendő MITEM programja azt mutatja, hogy az elmúlt évtized során kialakult egy olyan kapcsolatrendszer, mely a találkozó szellemiségének a záloga.

Ha a Nemzeti Színház munkatársai a fesztivál rendezése során évről évre nem bizonyítják szakmai rátermettségüket, aligha kapjuk meg azt a lehetőséget, amelyet a 10. Nemzetközi Színházi Olimpia megrendezése jelent. 2018-as pályázatomban először adtam hangot bizakodásomnak: „Az egész Kárpát-medencére kiterjedő program után harmadikként azt a projektet vázolnám fel, amely ha megvalósul, a magyar színházi élet egésze számára új nemzetközi távlatokat nyithat. Az 1993-ban Theodórosz Terzopulosz által Delphoiban alapított Színházi Olimpia egyelőre még kevésbé ismert Magyarországon. Ennek talán az is oka, hogy a magyar színházkultúra mindezidáig nem került a szervezőbizottság látókörébe.” Az olimpia szervezőbizottsága 2019-ben meghívta a Rocco és fivérei című előadásunkat Szentpétervárra, az oroszok és japánok által közösen megrendezett olimpiára, ami döntő volt a magyarországi

rendezés jogának elnyerése szempontjából. A két rendezvény között szellemi rokonság is van: ahogyan a MITEM, úgy a Színházi Olimpia résztvevői sem hisznek a versengésben, egymás kultúrájának megismerését többre tartjuk a díjazásnál. Másrészt a MITEM művészeti vezetőjeként kezdettől fogva vallottam, hogy az olimpiai eszmény éppen attól életképes és jövőbe mutató, ami miatt az ókorban létrejött: az olimpia idejére elhallgattak a fegyverek, és az ellenséges felek is békében mérköztek meg egymással a sportjátékokon. Ahogyan a MITEM, úgy az olimpia szervezése során is tapasztaljuk, hogy békeidőben mindenki vallja ezt a nemes eszmét, de politikai szembenállás vagy háború esetén ezek az elvek és evidenciák könnyen eliminálódnak. Mindez nem tántorít el bennünket: fennen hirdetjük, hogy a MITEM-en továbbra is hidakat szeretnénk építeni. Csak ezzel a felvállalt, kitartó erőfeszítéssel tudjuk oldani azt a bizalmatlanságot és idegenkedést, ami közéletünket jellemzi. Miközben elutasítunk minden kioktató gesztust és rosszindulatú vádaskodást, vállaljuk az esetleges kudarcokat is annak érdekében, hogy a színház egyesítő és mozgósító erejét a lehető legszélesebb körben érvényesíthessük.

2023-ban több mint ötven ország társulatai érkeznek hazánkba, ami a korábbiakhoz képest sokkal nagyobb létszám. Hogyan lehet ezt kezelni? Elképzelésemnek megfelelően nemcsak a Nemzeti Színház ad otthont az olimpiának, hanem az egész magyar színházi intézményrendszer kiveszi a részét a szervezésből. Személyemben immár tagja is van a Nemzetközi Színházi Olimpia szervezőbizottságának, ami garancia lehet arra, hogy a korábbi évtizedekkel ellentétben a magyar színházak rendszeresen megjelenhessenek az olimpián, és ezzel a jövőben is ott lehessünk a világszínház vérkeringésében. A 2023 utáni időszak egyik kiemelt feladatának tekintem a most kiépülő partneri kapcsolatok ápolását, továbbfejlesztését, ami különösen az új nemzedékek számára nyithat majd új távlatokat.

5. A színházi képzés helye

„Egy korszerű Nemzeti Színháznak művészi alapfeladatai ellátása mellett fontos szereplővé kell válnia a magyar színháztudomány és a színházi képzés fellendítésében. Már Vszevolod Mejerhold is hangsúlyozta a színházi felkészültség elméleti és gyakorlati része között fennálló szakadék áthidalásának szükségességét, és azt, hogy a színházaknak egyúttal kutató műhelyekként is kellene működniük.” 2012-ben megfogalmazott elképzeléseim sok vonatkozásban mára megvalósultak. Mostanra a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetemhez tartozó Kaposvári Egyetem Rippl-Rónai Művészeti Intézetének hallgatói számára

próbatereemmé alakítottuk át a Nemzeti Színház egykori festőműhelyét. E tér egy ideje már nemcsak a kaposvári növendékeket, hanem az SZFE-s hallgatókat is befogadja.

A Színház- és Filmművészeti Egyetem (SZFE) 2020-as modellváltásának köszönhetően létrejött egy olyan intézményi integráció, ami egyértelműen jól szolgálja a hallgatók érdekeit. Az SZFE-t fenntartó alapítvány kuratóriumi elnökeként igyekszem elősegíteni nemcsak a szakok, hanem az intézmények közötti átjárhatóságot is, hogy a hallgatók minél komplexebb képzésben részesülhessenek. A Színház- és Filmművészeti Egyetem, a Déryné Program, az Országos Színháztörténeti Intézet és Múzeum, az Uránia Nemzeti Filmszínház és a Nemzeti Színház egyaránt képzési helyé is változott a sokszínű tanulmányi tapasztalat- és ismeretszerzés jegyében. Az integrációnak gyakorlati előnyei is vannak. A szomszédunkban dúló háború okozta gazdasági helyzet miatt az SZFE is kénytelen volt csökkenteni működési költségeit, és a téli hónapokban a hallgatók számára kevesebb tér kínálkozott vizsgaelőadásaik próbáira. (Idén januárban és februárban öt vizsgaelőadás előkészületei zajlottak a Nemzetiben.) A kaposvári és az SZFE-s hallgatók otthonra találnak a Nemzeti Színházban, ők a szereplői missziós (tantermi) előadásainknak (Bánk bán, János vitéz, Rómeó és Júlia), szükség esetén teátrumunk ad helyet vizsgáinknak, és bármikor megszólíthatják a színház tapasztalt munkatársait. Az oktatási intézményként is működő Nemzetiben szocializálódnak, a számukra kialakított infrastruktúra kiváló gyakorló terep, ahol próbák, mesterségórák és egyéni foglalkozások is zajlanak. A János vitéz missziós változatát immár az ötödik színészosztály hallgatói tanulják be. Ez az átörökített előadás járja sok vidéki város és falu általános- és középiskoláját is.

A hallgatókat szolgálja az a könyvkiadási program, amely a Nemzeti Színház, a Színház- és Filmművészeti Egyetem és az Országos Színháztörténeti Intézet és Múzeum együttműködésében a világszínház korszakos jelentőségű alkotóinak alapműveit ülteti át magyar nyelvre. Már idén megjelentetünk egy-egy kötetet Tadashi Suzuki japán mestertől, az antropológiai színház teoretikusaitól, Eugenio Barbától és Nicola Savarese-től, valamint Theodórosz Terzopulosztól, továbbá kiadjuk Windhager Ákos művelődéstörténetész tanulmányát Madách Imre életművének zenetörténeti vonatkozásairól.

Az oktatási projekt része lesz az a nagyszabású találkozó és előadás, amelyre a Színházi Olimpián kerül sor: Madách Imre Az ember tragédiája című művét adják elő rendezésében a különböző országok színészhallgatói, úgy, hogy mindenki a saját nyelvén szólaltatja meg ezt a csodálatos alkotást. A tizennégy színt úgy osztjuk szét, hogy mindenki a saját kultúrájának megfelelőt adja majd elő: az angol színművészetisek a londoni színt, az athénit görögök, a bizáncit török hallgatók, és így tovább. Egy sztrégovai kirándulással, Madách Imrét bemutató

irodalmi előadással és a Tragédia szövegének megelevenítésével a tizenkét ország színinövendékeit élményszerűen ismertetjük meg a magyar irodalom egyik csúcsteljesítményével. Ez reményünk szerint hozzájárulhat ahhoz, hogy Madách Imre nemzetközi szinten is ismertebbé válhasson, és elfoglalhassa az őt megillető helyet az egyetemes drámairodalom nagyjai között. Az előadásra a Hajógyári-szigeten kerül sor, a szervezésben a Nemzeti munkatársai is részt vesznek, partnerünk a Petőfi Irodalmi Ügynökség. Az elkövetkező évek feladata egy széleskörű tehetséggondozási program minél komplexebb kidolgozása. Szeretnénk megszólítani a szakiskolák, szakközépiskolák és gimnáziumok tanulói közül azokat, akik fogékonyak a film- és színházművészetre. A patronáló képzési projekt előkészítésében és működtetésében számítunk a Déryné Program felelőseinek szakértelmére.

A kihívások előtt

A Nemzeti Színház vezetésére benyújtott pályázataim során sosem kellett olyan rendkívüli helyzettel szembenéznem, mint most. Bár a 2008-as világgazdasági válság hatásait még 2012-ben is érezni lehetett az élet számos területén, globális járvánnyal, a pandémia nyomán kialakult bezárkózással, majd a harmadik világháború rémével fenyegető, közeli fegyveres konfliktussal nem kellett számolnom. Az elmúlt időszak a színház mibenlétére kérdezett rá, és attól tartok, hogy az előttünk álló évek is e megrendülés jegyében telnek majd. S bár a járvány ideje alatt filmeket is forgattunk a színházban (Sára asszony, Isten ostora, Woyzeck, Hey, magyar Joe, valamint a Déryné Társulattal a Déryné ifjasszony), élő streammel (például a Körhinta) és napi online műsorral tartottuk a kapcsolatot a közönségünkkel, előadásaink száma jelentősen visszaesett.

A jövő fenyegető jelenségei között biztos szellemi támaszokat keresünk. Az elmúlt tíz év megerősített eredeti víziómban, mert azt a megpróbáltatások is igazolták. A Nemzeti Színház az egész nemzetet szolgálja. E munkát maradéktalanul elvégezni sosem lehet, más célt viszont felesleges kitűzni. De hiábavaló a legjobb szándék is, ha nem sikerül annak eléréséhez kiváló társakkal szövetségre lépni. Ezért igazgatóként az a legfontosabb feladatom, hogy megvédjem ezt a kiválóan teljesítő munkatársi kört. Az országra nehezedő pénzügyi kihívások nemzeti státuszú kulturális intézményként természetesen bennünket is érintettek. A háború által előidézett helyzetben mi sem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy a lehetőségeink – remélhetőleg átmenetileg – megváltoztak. A Nemzeti Színházhoz méltó támogatásra számítunk a jövőben is, de folyamatos párbeszédet folytatunk fenntartónkkal, és nem kis erőfeszítéssel, de sikeresen megoldottuk az intézményünkre kiszabott 355 millió forintos költségcsökkentést.

Gazdasági háttérünk biztosításáért köszönettel tartozom Nagy Judit, majd Komlós Éva gazdasági igazgatóknak. A Nemzeti Színház igazgatásom tíz éve alatt az elmúlt időszak nehézségeit túlélve mindig rendre pozitív mérleggel zárta az évet. (Ez a Nemzeti Színháznak a 2013-at megelőző tíz évben mindössze egyszer sikerült, irányításom tíz éve alatt viszont mindössze egyetlen évadot nem tudtunk pozitívan zárni.)

Hálás vagyok Rátóti Zoltán stratégiai igazgatónak azért, hogy a szervezeti, társulati kohéziót folyamatosan erősíteni tudja. Nem vezérigazgatói elfogultság mondatja velem, hanem számos magyar és nemzetközi társulat visszajelzése, hogy a Kovács Bálint műszaki igazgató által vezetett műszaki csapat a budapesti színház kiszolgálása mellett egy nemzetközi fesztivált is fölényes magabiztossággal képes üzemeltetni. Szerteágazó működésünk komoly többlet terhet ró azokra a munkatársaimra, akik a művészeti titkárságon mindennapi életünket szervezik: Szabó Szilvia művészeti főtitkára, Hosszú Mária művészeti titkára, Kovács Karolina protokollfőnökre, és vezérigazgatói asszisztensekre, Flament Krisztinára. A társulattal, a Művészeti Műhellyel, a biztos gazdasági háttérrel és a világszínvonalú műszaki csapattal bizakodóan nézek az előttünk álló kihívások elé. Célunk nem változott: amíg a Nemzeti Színház valóban a nemzet színháza kíván lenni, feladatát teljesíti. Ha a Nemzeti az általunk pilléreként meghatározott öt működési terület egyikét is elhanyagolja, nem képes megfelelni kivételes küldetésének, hogy az ország első színháza legyen.

Utószó

A Covid-járvány féltérde kényszerítette a színházakat, és miközben a nézők bizalmának újbóli visszaszerzéséért dolgoztunk, Ukrajnában kitört a háború. Mindez átírta nemcsak a pénzügyi lehetőségeinket, hanem a szakmánkhoz, hivatásunkhoz fűződő viszonyunkat is. A nehézségek közepette óhatatlanul felerősödnek azok a szirénhangok, amelyek a könnyebb út: egy kifizetődőbb működés felé csábítják a színházcsinálókat. Nagyon büszke vagyok arra, hogy a Nemzeti Színház ezekben az években sem engedett maga elé kitűzött céljaiból. Műsorpolitikánkat megőriztük, repertoárunkat nem hígítottuk fel, nem tettünk engedményeket a nemzet színháza koncepció kárára, és a költségvetési kihívások sem tántorítottak el bennünket küldetésünktől.

Budapest, 2023. január 30.

Vidnyánszky Attila

A NEMZETI SZÍNHÁZ KÖZÖNSÉGE

Minden színház számára központi kérdés, de egy kifejezetten művészi igénnyel működő, nemzeti státuszú színház esetében még nagyobb figyelmet érdemel a közönséghez való viszony alakulása. A nézők reakciója, a színház látogatottsága fontos visszajelzés, egyfajta tükör, ugyanakkor a nézőszám nem kizárólagos értékmérője a színházban folyó művészi munkának. Az elmúlt öt év során a Nemzeti Színház műsorpolitikájával, előadásainak hangvételével igyekeztünk megtartani a magas művészi színvonalra való törekvés és a közönség igényes szolgálatának kényes egyensúlyát, nagy hangsúlyt fektetve arra is, hogy megőrizzük és szélesítsük a színházunkba járók körét, és még határozottabban nyissunk a fiatalabb generációk irányába.

Növekvő nézőszám

Az előző ciklusban, 2013 és 2018 között a nézőszám évről évre érezhető növekedésnek indult. A közönség érdeklődése szempontjából a 2017-es év már igazi áttörésnek bizonyult: Színházunk látogatottsága stabilan 90% fölé emelkedett, volt olyan hónap, amikor elérte a 97% -ot is. A 2017/18-as évadban rekordmennyiségű előadással (409) 115 358 látogatónk volt a színház épületében.

Ezt az eredményt annak ellenére sikerült elérnünk, hogy Budapest gazdag és sokszínű kulturális életének túlkínálata komoly konkurenciát jelent. A nézőszám emelkedése elsősorban népszerű produkcióink sikerének köszönhető, melyek szélesebb közönségrétegeket szólítanak meg. De az érdeklődés felkeltésében, a nézőkkel való párbeszédben sokat segítettek az előadásainkhoz kapcsolódó kísérőprogramok (nyílt napok, ráhangoló beszélgetések, közönségtalálkozók, tematikus kiállítások, iskolai programok stb.) is, valamint különleges „szolgáltatásaink”, vagyis azok a kiadványok (Nemzeti Magazin, Scenárium), melyek közérthető, ismeretterjesztő jelleggel, illetve elmélyültebb, intellektuálisabb publikációik révén közvetítették előadásaink üzenetét és létrehozásuk kontextusát, valamint informáltak a színházban zajló szerteágazó, sokszínű tevékenységről is.

2018-ban 396 előadás 108 529, 2019-ben 419 előadás 105 612 nézőt vonzott be. Ezeket a számokat az elmúlt évek rekordjának tekintjük.

Ezekben a számokban benne vannak a MITEM-ek nézőszámai is, a fesztiválon döntően teltházások az előadások, kialakult egy törzsközönség.

Diákok a Nemzetiben

A szokásos diákkedvezményeken túl a Nemzeti Színház további lehetőségeket biztosít, mert fontosnak tartjuk, hogy fiatalok számára a színházlátogatásnak ne legyen anyagi akadály.

2017-ben kezdődött a „Nemzeti a diákokért” programunk. A cél az volt, hogy elsősorban olyan gyerekek jussanak el a Nemzetibe, akik életükben először járnak színházban, és sokuk először járt Budapesten is. 2017 óta mintegy 20 ezer fiatalot láttunk vendégül. A program keretében az előadásokért nem kell a diákoknak fizetniük. Két magyar klasszikus, a János vitéz és a Csongor és Tünde, illetve az '56-os történetet feldolgozó Tóth Ilonka, valamint az első világháború tematizáló A fekete ég – Fehér felhő című előadásokat láthatták a diákok és kísérőik. A programban ma is szerepel a János vitéz és a Csongor és Tünde, amit majd további előadásokkal egészítünk ki. 2019-ben indult el a kormányzat által támogatott Lázár Ervin Program, amihez a Nemzeti a Csongor és Tündével, a Körhintával, az Egri csillagokkal és János vitézzel csatlakozott. A covidos 2020/2021-es évad kimaradt. A 2019/2020-as évadban 12 000 8. osztályos, a 2021/2022-es évadban 15 000 általános iskolás és pedagógusaink néztek nálunk előadást a program keretében. Nagyon büszkék vagyunk arra, hogy a 2022 januárjában 150. alkalommal került színre a János vitéz, ami 100 ezer diáknézőt jelent a 2014-es premier óta.

A Nemzeti a diákokért programunkra folyamatosan érkeznek a diákcsoporthok. A Lázár Ervin Program 2022 őszén a megszorítások miatt leállt, de terveink szerint még a 2022/2023-as évadban újraindul.

MIEM – büszkék vagyunk arra, hogy a 900 forintos diákkedvezményrel a középiskolásokat és a felsőoktatási intézmények hallgatóit is tudjuk segíteni abban, hogy a világszínház produkcióit láthassák.

2022-ben még erőteljesebben megcélzottuk a felsőoktatásban tanulókat. Négy különleges, kísérletező és „nehéz” előadásunkat – Bakkhánsnök, Agón, Rocco és fivérei – térítésmentesen látogathatják az egyetemisták, akik részt vehetnek az előadások előtti beavató-ráhangolókon és utána a közönségtalálkozó beszélgetéseken. 2022 tavaszától szervezett keretek között érkeznek egyetemisták a Nemzetibe „A magyar kultúra felfedezése – Csontváry Program” keretében. A Semmelweis Orvostudományi Egyetem, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, valamint a Nemzeti Községi Egyetem hallgatóinak szabadon választott kurzus keretében elérhetőek a Nemzeti előadásai is. Eddig mintegy 1000 hallgatót fogadtunk. A Mező Ferenc Program keretében sportakadémiák fiataljai érkeztek, eddig 150 fő.

A Covid

2020 elején megérkezett a Covid 19 vírus, és ezzel minden színház rémálma: az előadások lemondása a sorozatos megbetegedések miatt, majd 2020 tavaszán jött a teljes lezárás. A színházat épp csak hogy kinyitottuk szeptemberben, 2020. november 10-én be is zárhattuk. Teljes karantén következett egészen 2021. június 2-ig. 2020-ban 173 előadást tartottunk csökkentett nézőterekkel 39 971 embernek.

Megjelent a streaming fogalma, a Lázár Ervin Programban résztvevő iskolások zöme már így nézhette online közvetített Körhinta előadásunkat. Online tartalmakat gyártottunk, ezzel kiszélesítve az elérhetőségünket, országhatárokat „átlépve” is érkeztek nézőink.

A Covid után

2021 őszen visszatért az élet a színházba, és megrendeztük a MITEM-et is, így ebben a felemás évben már 152 előadást 34 654-en láthattak. Még érződött a vírus hatása, a nézők óvatosabbak lettek, átalakultak a vásárlói szokások is. A korábban jórészt elővételben megvett jegyek helyett az utolsó perces vásárlások szaporodtak, az online eladott jegyek száma is megugrott. 2022 decemberében az eladott 8 968 jegyből 4 766-ot online adtunk el és a bérletek 60 %-át is online értékesítettük.

2022 késő ősztől új kihívást jelentett, hogy az energiatakarékosság miatt vasárnap, hétfőn és kedden nem játszik a színház. A fennmaradó napok többségében teleházások az előadások, a nézettség 90 százalékos vagy azt meghaladó. 2022-ben összesen 340 előadást tartottunk 82 393 nézőnek.

„Tájéloadások”

A fenti számok a kőszínházban, a Nemzetiben játszott előadások nézőszámai. Ehhez még hozzáadódnak a más színházakban, vendégjátékon, turnékon, fesztiválokon játszott és a szabadtéri „tájéloadásaink” nézői is. A 2013–2018-as ciklus zárását a Csíksomlyói passió csíksomlyói előadása jelentette, amit a helyszínen mintegy 25 ezren láttak (a Duna tévé közvetítésén keresztül még több tízezen). Az elmúlt három évben a „tájéloadásokon” közel 18 ezer főt fogadtunk, ebből ingyenes szabadtéri előadás volt a Csíksomlyói passió Esztergomban és Debrecenben, mintegy 3000, illetve 1500 nézővel. Az Egri csillagok aréna-verziója a

budapesti MVM Dome-ban teltházias előadás volt, amit 5500 néző látott. A nagy érdeklődésre való tekintettel a főpróbát is megnyitottuk, amit 1500-an nézhettek. Ezek nagy része a Nemzeti a diákokért program, illetve a Lázár Ervin Program keretében tekintette meg a Gárdonyi-regény színpadi adaptációját.

További nézők...

A lényegi feladat számunkra továbbra is az értő és művészileg érzékeny közönség megfelelő módon történő megszólítása, mivel meggyőződésem szerint a magyar társadalom túlnyomó része potenciálisan nyitott, fogékony a minőségi színházra. Ebből a szempontból a Nemzeti Színház jó úton halad afelé, hogy kialakuljon egy stabil, minden korosztályt felölelő nézőköre, amelynek jelentős része már rendszeresen visszajáró látogatóink. Ezt különösen annak fényében tekintjük fontos eredménynek, hogy a jelenlegi Nemzeti Színház többféle stílusú előadása egy olyan sajátos művészi formanyelvet, költői látásmódot képvisel, mely a közönség jelentős részének ma még szokatlan, újszerű. A következő időszak feladata, hogy közönségünket a lehetőségekhez mérten tovább szélesítsük, és hogy a színházlátogatás számukra a kulturálódás presztízst jelentő, természetes igényévé váljon.

Gáldi Móni
Szervezési osztály vezető

NEMZETKÖZI KAPCSOLATOK

A Nemzeti Színház 2013 óta építi nemzetközi kapcsolatait négy fő irányban. 1. Külföldi rendezők meghívása a Nemzeti Színházba, 2. nemzetközi színház fesztivál szervezése (Madách Nemzetközi Színházi Találkozó, vagyis a MITEM és a Nemzetközi Színházi Olimpia), 3. kapcsolat a Kárpát-medencei, külhoni magyar színházi élettel, valamint 4. külföldi túrnék, fesztiválmegjelenések.

A nemzetközi térben végzett munka eredményét, a Nemzeti pozícióját mutatja, hogy a 2013–23-as ciklust egy olyan három hónapos eseménnyel zárjuk (áprilistól júniusig), ami 2023-ban Európa színházi életének legnagyobb eseménye: a Nemzetközi Színházi Olimpia.

A szakmától és a közönségtől kapott visszajelzések alapján úgy véljük, nem túlzás azt mondani: a Nemzeti Színház az általa épített nemzetközi kapcsolatok, valamint a MITEM és a Színházi Olimpia révén hozzájárult ahhoz, hogy az egész magyar színházi élet nyitottabbá váljon.

Rendezők

Vidnyánszky Attila egy sor neves külföldi rendezőt hívott meg az elmúlt évadokban a Nemzeti Színházba. Silviu Purcărete (Románia), Avtandil Varszimasvili (Grúzia), Valerij Fokin, Viktor Rzsakov (Oroszország), Theodórosz Terzopulosz (Görögország), Alekszandar Popovszki (Szlovénia), Ignacio Garcia (Spanyolország), Eirik Stubø Norvégia. A grúz David Doiasvilit a nemzetis rendezései után hívták Kaposvárra és a Vígszínházba is dolgozni. Ezek a kapcsolatok részben a MITEM-nek köszönhetők. Mindegyik meghívás és közös munka hozzájárul a Nemzeti repertoárjának gazdagításához, és több, világszínházi mércével is kiemelkedő előadás született.

Madách Nemzetközi Színházi Találkozó – MITEM

2014-ben rendezte meg először a Nemzeti Színház a Madách Nemzetközi Színházi Találkozót, a MITEM-et, amelyen évente mintegy 12–15 ország 18–22 társulata lépett fel, és amelyen jelentős rendezők meghatározó előadásai voltak láthatók. 2023-ban már 17 ország 34 társulata tart 57 előadást a MITEM-en, immár a Nemzetközi Színházi Olimpia részeként, annak gerincét alkotva.

Már az első MITEM szervezése és lebonyolítása során érzékeltük a magyar közönség és a színházi szakma váráhozását, hiszen a környező országokéhoz hasonló méretű és rendszeres nemzetközi színházi fesztivál korábban nem volt Magyarországon. Ezt a komoly hiányt

igyekezett pótolni a MITEM – és hamarosan a térség egyik, méretében is meghatározó fesztiválja lettünk. Kezdetől arra törekedtünk, hogy olyan rangos eseményt tegyünk föl Európa színházi térképére, amely egyszerre képviseli az egyetemes emberi értékeket, valamint a különböző népek kultúrájának sajátos látásmódját, esztétikáját, gondolatvilágát. Célunk tehát a világ színházi sokszínűségének bemutatása volt, és az eddigi visszajelzések alapján úgy tűnik, hogy kezdeményezésünk rendkívül pozitív fogadtatásra talált itthon és külföldön is.

Színházi találkozónk sikerét bizonyítja, hogy legtöbb vendégünk szívesen tér vissza évről évre. Megfordultak nálunk Európa legjelentősebb színházi mesterei, mások mellett Theodórosz Terzopulosz, Eugenio Barba, Silviu Purcărete, Thomas Ostermaier, Michael Thalheimer, Robert Wilson, Emma Dante, Antonio Latella, Toni Servillo, Luk Perceval, Eimuntas Nekrošius, Rimas Tuminas, Valerij Fokin, Alvis Hermanis, Viktor Ryzakov, Alessandro Serra. Visszatérő vendégeink voltak olyan jelentős európai társulatok, mint a milánói Piccolo Teatro, a Berliner Ensemble, a moszkvai Vahtangov Színház, de kínai, indiai, török, iraki, szír, libanoni társulatokat is vendégül láttunk.

A VII. Madách Nemzetközi Színházi Találkozót 2020 áprilisára terveztük, de a járvány miatt több mint egy évet csúszott a fesztivál megtartása. Minden meghívottunknak felajánlottuk az újabb időpontot 2021-ben, és partnereink túlnyomó többsége élni is kívánt a lehetőséggel, így a 2021–22-es színházi évadra két MITEM is jutott, egy az évad elején, a második a megszokott tavaszi időszakban, 2022 áprilisában.

A 10. Nemzetközi Színházi Olimpia

A MITEM pozíciója, a szervezés és a lebonyolítás sikere fontos érvként szolgált ahhoz, hogy a Nemzetközi Színházi Olimpia alapítói felvessék: a 10. Színházi Olimpia Magyarországon, Budapesten legyen, és a művészeti vezetéssel a Nemzeti Színház vezérigazgatóját, Vidnyánszky Attilát bízzák meg.

Miért a Nemzeti Színház, miért Budapest, miért Magyarország a 2023-as 10. Színházi Olimpia házigazdája? Erre a kérdésre Theodórosz Terzopulosz, a Színházi Olimpia alapítója, az olimpia nemzetközi bizottságának elnöke így fogalmaz: „Azért, mert a régi és nagyszerű színházi hagyományokkal büszkélkedő Magyarország a színházi elmélet és gyakorlat világméretű fejleményeinek aktív alakítója. A gyönyörű Budapest a világ kulturális örökségének egyedülálló műemléke, nemzetközi kulturális metropoliszként készen áll, hogy hidakat építsen más színházi hagyományok felé. Tehetséges és tapasztalt művészeti, műszaki és ügyviteli szakembereinek köszönhetően a Nemzeti Színház a magyar színházi szakma intézményi

központja: egyaránt nyitott a nemzetközi avantgárd színházi elképzelésekre és a hagyományok ápolására. Ez teszi különösen alkalmassá, hogy hídként összekössön különböző iskolákat és színpadi formanyelveket. Világunkban, melyet a színházak homogenizálódása jellemez, a Nemzeti Színház a *harmóniateremtés és Új Humanizmus* mottó jegyében a sokszínűség, tolerancia, multikulturalizmus elkötelezett támogatója.”

A Színházi Olimpia 1995-ben Görögországban a hagyomány és a korszerűség jegyében, illetve az ókori olimpiák szellemében életre hívott világszínházi találkozó. Az alapítók neves rendezők és drámaírók, görög, japán, amerikai, spanyol, angol, orosz német és brazil alkotók voltak. A világszínház egyik legnagyobb és legrangosabb eseménye időről időre egy-egy városban, országban talál otthonra. Delphoi, Sizuoka, Moszkva, Isztambul, Szöul, Peking, Wrocław Új-Delhi és Szentpétervár után rendezi Magyarország a Színházi Olimpiát 2023-ban, amely a tizedik a sorban.

A 10. Színházi Olimpia eseményein – Budapesten és szerte Magyarországon – a világ színházi életének olyan meghatározó alkotói mutatkoznak be előadásaikkal, mint Theodórosz Terzopulosz, Tadashi Suzuki, Romeo Castellucci, Krystian Lupa, Szlava Polunyin, Heiner Goebbels, Silviu Purcărete, Eugenio Barba, Tiago Rodrigues, Alessandro Serra, Christoph Marthaler, Liu Libin, Declan Donnellan, Ivan von Hove és sokan mások... Ezekén túl tánc-, báb- és utcaszínházi előadások, összesen mintegy háromszáz program várja majd az érdeklődőket: összesen 40 ország, 350 társulat, 600 előadás, 70 helyszín Budapesten és egész Magyarországon.

A magyarországi Színházi Olimpia alapkonceptiója: az egész magyar színházi szakma bevonása

Kulcsfogalmaink az autonómia, a szabadság és a kultúrához való hozzáférés elősegítése.

Globális szinten, de az egyes országokban is ellentét feszíti a centrumok és a perifériák viszonyát. Nemcsak a gazdaságban, a kultúrában is fontos kérdés a javakhoz való hozzáférés biztosítása, az egyenlőtlenségek mérséklése. A 2023-as olimpiára éppen ezért nem egyetlen intézmény, nem egyetlen város privilégiumaként tekintünk, hanem mint az ország közös színházi ünnepére. Áprilistól júniusig (egyres helyeken tovább, néhol még ősszel is) szerte az országban több tucatnyi helyszínen több mint háromszáz rangos színházi esemény várja az érdeklődőket.

Az olimpiához csatlakozó magyar színházak, fesztiválok, szakmai szervezetek maguk döntenek arról, kit hívnak meg, milyen fesztivált szerveznek. Minden partnerünk a saját színházi, esztétikai, ideológiai beállítottsága szerint dolgozhat, hívhat vendégtársulatot, szervezhet fesztivált. Az eddigi olimpiákhoz képest nagyobb szabadsága van minden helyi (lokális) intézménynek abban, miként használja ki az olimpia nyújtotta globális lehetőséget. A Színházi Olimpia magyar szervezőiként a Nemzeti Színház mindenkivel megosztja nemzetközi tapasztalatait és kapcsolatrendszerét, de lényegében csak a koordinációban vesznek részt, és a megálmodott programokhoz szükséges forrásokat biztosítja. Sem az olimpia nemzetközi bizottsága, sem a szervező budapesti Nemzeti Színház nem gyakorol kurátori feladatokat.

A magyarországi olimpiához csatlakozó budapesti és a vidéki teátrumok egy külföldi és egy határon túli produkciót fogadnak – hogy melyeket, arról ők maguk döntenek. Így a Magyarországgal szomszédos országok magyar nyelvű színházi műhelyei is részesei lehetnek az olimpiának, a külföldi társulatok meghívása pedig tartós nemzetközi kapcsolatok kialakulását jelentheti a magyar teátrumok számára.

Az alapításának 200. évfordulóját ünneplő Miskolci Nemzeti Színház, valamint a kortárs magyar színházi seregszemlét szervező Debrecen az olimpia kiemelt helyszínei. Az ISTA (International School of Theatre Anthropology) műhelyként működik majd Pécsváradon Eugenio Barba szellemi irányítása alatt.

Célunk az, hogy a teljes magyar színjátszást bekapcsoljuk az olimpiába. A magyar bábszínházak és a táncművészek is egész országra kiterjedő programsorozattal csatlakoznak az olimpiához, s bekapcsolódnak a szabadtéri színházak is. Számos kisebb fesztivált is szerveznek a partnerek, többek között Budapesten a százéves Operettszínház és az ifjúsági és gyerekszínházi profillal rendelkező Kolibri. Az alternatív szcénát a budapesti Jurányi Ház, a Bethlen téri színház és az RS9, valamint a pécsi Harmadik Színház és a szegedi Pinceszínház képviseli. A Győri Nemzeti Színház a Duna menti teátrumokat fogja össze. A Magyarországon élő nemzetiségek színházi fesztiválját is befogadja az olimpia. Az amatőröknek, a diákszínjátszóknak, a falusi színeköröknek is lesznek fesztiváljai. A programban utcaszínházi látványosságok éppúgy szerepelnek, mint szakmai események: könyvbemutatók, workshopok, mesterkurzusok, kiállítások és konferenciák.

Fókuszban: Madách Imre

A 200 éve született Madách Imre munkásságát nemcsak konferenciák, új könyvek mutatják be, hanem egy egyedülálló esemény is: a világ 12 országának színművészeti iskoláiból érkeznek csoportok, mintegy kétszáz diák és tanáraik, akik Az ember tragédiája egyes részleteit saját nyelvükön adják elő, majd ezekből egy nagy közös produkció is készül. Az ember tragédiájából származik 2023-as Színházi Olimpia mottója is: „Mondottam, ember: küzdj és bízva bízzál!”

Kapcsolat a külföldi területekkel és színházi műhelyekkel

Folytattuk a 2013 és 2018 között elkezdett munkát, amelynek emblematikus állomása a Csíksomlyói passió „hazatérése” volt. Az előadás 2018. augusztus 18-án a csíksomlyói búcsú helyszínén volt látható. A szabadtéri előadás több mint száz táncos együttműködésével jött létre, 25 ezer ember látta a helyszínen, és nagyon sokan követhették a Duna Televízió közvetítését is. 2022 nyarán pedig a Kolozsvári Állami Magyar Színházban játszottuk a passiót a Kolozsvári Magyar Napok keretében. A nemzeti összetartozás ünnepei voltak ezek az alkalmak.

2013 óta Tamási Áron darabja, a Vitéz lélek bejárta az össze magyarlakta területet a Kárpát-medencében. Az utóbbi években Brassóban, Kassán szerepelt a darab. Bécsbe a Tamási Áron emlékévé keretében az ausztriai magyarok szervezete hívta meg az előadást.

A Körhinta utazó változatával Aradon debütálunk, és jártunk vele Szatmárnémetiben, illetve Belgrádban, a Magyar Kulturális Heteken (a Bánk bánnal együtt). Az Arany János megszületésének drámai előzményeiről szóló előadás, a Sára asszony az együttműködés jegyében jött létre: a marosvásárhelyi Spectrum Színház és a Nemzeti közös produkciójában erdélyi és nemzetis művészek együtt játszanak. Az 2019-es bemutató óta a darab járt Marosvásárhelyen, Szatmárnémetiben és Arany János szülővárosban, Nagyszalontán. A Sára asszony meghívást kapott a Magyar Színházak Kisvárdai Fesztiváljára is, ahol Söptei Andrea a legjobb női főszereplő díját kapta.

Járt a határon túl Hobo előadása, a Hé, Magyar Joe (Arad, Nagyvárad, Kolozsvár), illetve A Gulag virágai (Brüsszel), akárcsak önálló estjeink is láthatóak voltak számos külföldi településen, mint a Szűcs Nellié (Fedák), Tóth Augustáé (Mezei Mária – Hoztam valamit a hegyekből) és Szarvas Józsefé (Pustol a hó), Berecz Andrásé (Isten bolondja).

A beregszászi színházat (Kárpátaljai Megyei Drámai Magyar Színház) Vidnyánszky Attila alapította 30 éve, és több tagja ma a Nemzeti társulatában játszik. Előadásaik közül a Tóték és Csehov egyfelvonásos komédiái a nemzetis repertoár részét képezik. Az orosz-ukrán háború

kitörése óta a társulat Magyarországon dolgozik, a Nemzetivel új közös előadásuk A helység kalapácsa, most, a pályázat írásakor készül a Háztűznéző.

A Nemezi havi műsorrendjében a saját repertoár nagysága, majd a Covid miatt a 2013–2018-as ciklushoz képest a most lezáruló ciklusban kevesebb határon túli vendégelőadás szerepelt. Ugyanakkor a MITEM műsorán rendszeren láthatók a határon túli magyar műhelyek előadásai. A VII. MITEM programjában például már négy határon túli magyar előadás szerepelt, közöttük a temesvári Csiky Gergely Színház Az ember tragédiája előadása a világhírű román rendező, Silviu Purcărete víziójaként.

Külföldi turnék, fesztiválok

A Nemzeti előadásaival 2013-tól rendszeresen utazik. 2018 óta Oroszországban, Szerbiában, Romániában, Izraelben, Boszniában, Belgiumban, Svédországban vendégszerepeltünk. Olyan fontos nemzetközi fesztiválokra kaptak meghívást előadásaink, mint a Színházi Olimpia (Szentpétervár – Rocco és fivérei), II. Színházművészeti Biennálé (Moszkva – A krokodilus). A Woyzeck több fesztiválon is szerepelt: Interferenciák Fesztivál (Kolozsvár), Jaffa Fest (Tel-Aviv, Infant Fesztivál (Újvidék), Mess Festival (Szarajevó). Játszottunk a belgrádi, a horvát és a szlovén Nemzeti Színházban is. A 62. Mess-en a Woyzeck a legjobb előadásnak járó közönségdíjat kapta meg.

A folytatás

A Színházi Olimpia fontos állomás a Nemzeti Színház életében, de az egész magyar kulturális életben is. A cél a kialakuló nemzetközi kapcsolatok további erősítése. Fontos kérdés: Milyen lesz a MITEM a magyarországi Színházi Olimpia után? Az egész országra kiterjedő együttműködéssel szervezett olimpia tapasztalatai bizonyára kihatással lesznek a jövőbeli MITEM-ekre, az újabb sikeres együttműködésekkel érdemes lesz tovább bővíteni a Madách Nemzetközi Színházi Találkozót.

Kulcsár Edit

Dramaturg

A MITEM és a Nemzetközi Színházi Olimpia főszervezője

SZÍNÉSZKÉPZÉS, SZÍNHÁZI KÉPZÉS

A Nemzeti Színház 2013 óta kiemelt figyelmet fordít a magyarországi színészképzés szakmai támogatására, amit a 2018–2023-as periódusban sikerült magasabb szintre emelnie.

A háttér

A Nemzeti mind szakmai (dramaturgok, rendezők közreműködésével), mind infrastrukturális értelemben (pl. próbatermek, színpadtechnika, kiszolgáló személyzet biztosításával) jelentős segítséget nyújt a színészmesterséget tanuló hallgatók és pályakezdő rendezők számára. Az épület 6. emeletén a korábbi festőműhelyből korszerű próbaterem lett (technikával, öltözőkkel). A Nemzeti Színház több munkatársa is tanít az SZFE-n és Kaposváron.

Kapcsolatok

Kaposvári Egyetem Rippl-Rónai Művészeti Kar, Színház- és Filmművészeti Egyetem (SZFE). Kaposvárral együttműködve mintegy 10 éve program a komplex, duális jellegű képzés biztosítása és beillesztése a színház működésébe. A kaposvári színésznövendékek részt vesznek a repertoár számára készülő produkciókban (csak a legutóbbiakat említve: Bánk bán, Az ember tragédiája, Rómeó és Júlia), illetve a régóta futó előadásokban átveszik a korábbi évfolyamok helyét (pl. János vitéz, Csongor és Tünde, Egri csillagok.) Emellett a színészhallgatók lehetőséget kapnak magyar vagy külföldi rendezők előadásaiban egyéni szerepek alakítására is (pl. Agón, A kaukázusi krétakör, A Mester és Margarita).

A 2021/22-es évadban a Bakkhánsnők előadásában szereplő kaposvári diákok nemcsak együtt dolgoztak a világszínház egyik legjelentősebb rendezőjével, Theodórosz Terzopuloszsal, hanem elsajátíthatták a módszerét is workshopok keretében. Ilyen módon a Nemzeti Színház a szakma gyakorlati elsajátítása során olyan sokszínű és magas szintű tapasztalatok szerzésére ad alkalmat, amely a színésznövendékek későbbi pályája szempontjából is meghatározó lehet. Fontos, hogy a kaposvári és az SZFE-és színészosztályok vizsgaelőadásait a Nemzetiben is bemutathatják, ami később elhelyezkedésük szempontjából is fontos lehetőség.

Missziós előadások kaposvári diákokkal

Az elmúlt években a repertoárra kerülő előadásokban – a kötelező színpadi gyakorlatuk keretében – résztvevő osztályokkal Vidnyánszky Attila készített úgynevezett misszió-

előadásokat, amik tulajdonképpen tantermi produkciók. A repertoárra kerülő János vitéz, a Bánk bán, illetve a Rómeó és Júlia előadásokban a diákok kisebb szerepeket játszanak. A nagy előadás próbafolyamatához kapcsolódóan készült el Vidnyánszky Attila vezetésével a diákok János vitéze, Bánk bánja, illetve Rómeó és Júliája, amelyben a főszerepeket is a diákok alakítják. Így a kapcsolódik össze szervesen a színházi gyakorlat és a valós színházi működés a diákok számára.

A misszió-előadások a Nemzeti Színház ifjúsági programjának a részét képezik, a hallgatók elsősorban iskolákban játsszák őket. A János vitéz misszió a határon túlra is eljutott, a kárpátaljai turnén Beregszászon, Munkácson és Ungváron több száz gyerek látta az előadást. A Bánk bán missziót 18 iskolában összesen mintegy 1500 középiskolás látta. (A meghívó iskolának ezért nem kell fizetnie, a tantermi előadás és a hozzá kapcsolódó beszélgetés ingyenes.) A Rómeó és Júlia esetében jóval kevesebb misszió-előadás valósult meg a hallgatók egyetemi elfoglaltsága miatt, de fontos volt az előadás sikeres premierje a Gyulai Várszínház nyári fesztiválján, és az azt követő néhány alkalom.

A Színház- és Filmművészeti Egyetem (SZFE)

2020-as modellváltását követően a Nemzeti Színház stratégiai együttműködés kialakítását kezdte el a magyar színházi és filmes képzés legfontosabb intézményével. A Nemzeti Színház számos területen segíti az SZFE-n zajló oktatást, akár szakembereinek bevonásával, akár próbatermek, technikai lehetőségek biztosításával, valamint az SZFE hallgatói számára nyújtott oktatási, ismeretterjesztő programokkal.

Workshopok, mesterkurzusok, műhelymunkák

Az utóbbi években a világ színházművészetének kiemelkedő alkotói tartottak mesterkurzusokat, műhelymunkákat színészeink és a két egyetem hallgatói számára, többek között Theodorosz Terzopulosz és Anatolij Vasziljev, de a MITEM keretében tartott például workshopot a Nemzeti Színházban I Wayan Bawa bali táncos, vagy Jaroslaw Fret, a wroclawi Grotowski Központ igazgatója is.

A MITEM

A színészképzésben részt vevő hallgatók számára a színház égisze alatt szervezett Madách Nemzetközi Színházi Találkozón (MITEM) a diákok a világ minden tájáról érkező, kiemelkedő

művészi színvonalat képviselő előadásokat ingyenesen látogathatják, a fesztiválhoz kapcsolódó elméleti és gyakorlati műhelymunkákon, konferenciákon, vetítéseken való részvétel során átfogó képet kaphatnak a világszínházi trendekről, illetve a külföldön zajló színészképzés különböző módszereiről. Más művészeti egyetemekkel is tervezzük a kapcsolatok elmélyítését. Amennyiben ennek szervezett formát tudunk adni, ők is ingyen jöhetnek majd a MITEM előadásaira.

A Nemzetközi Színházi Olimpia

A 2023-ban lebonyolítandó Színházi Olimpia részeként a Nemzeti Színház Fesztiválja, a Madách Nemzetközi Színházi Találkozó (MITEM) egyfajta összegzése lesz az eddig végzett művészeti és oktatási tevékenységnek, valamint megalapozza a jövőben tervezett, széleskörű együttműködési hálót a szakmai programok és képzések területén.

Az olimpia égisze alatt valósul meg a nagy múltú ISTA (International School of Theatre Antropology) Eugenio Barba vezetésével, Tadashi Suzuki, a legendás japán rendező mesterkurzusa, valamint egy olyan egyedülálló színházművészeti projekt is, amelyben a világ 12 színházi iskolájának csoportjai vesznek részt: egy kétnapos rendezvényen bemutatják az általuk választott színt, amit otthon elkészítettek, egy szűk kéthetes próba után pedig részvételükkel egy közös előadás is születik Vidnyánszky Attila rendezésében.

A jövő

Az új igazgatói ciklus egyik fontos feladata lesz, hogy a Nemzeti Színház kiterjedt kapcsolatrendszere révén tovább segítse és erősítse a magyar színházi és filmes képzés kapcsolatrendszerét a nemzetközi előadóművészeti és oktatási élettel. A Nemzeti Színház a jövőben is elkötelezett kíván maradni a Kárpát-medencei magyar színészképzés szakmai támogatását illetően, fejleszti a határon túli magyar színházművészeti képzés intézményeivel való együttműködést, intenzívebbé teszi az elméleti és gyakorlati képzés terén zajló tapasztalatcserét. Missziós előadásokat továbbra is tervez a színház.

Kozma András

Dramaturg

IFJÚSÁGI ÉS GYERMEKPROGRAMOK

A Nemzeti Színház a fiatalok színházba szoktatása és a családok megszólítása érdekében rendszeres és alkalmi programoknak ad helyet. Teátrumi működésünkhöz szorosabban kapcsolódó tevékenységeink közül nyílt napjaink, épületbejárásaink, színház-pedagógiai foglalkozásaink mellett az elmélyültebb színházi élmény elérése érdekében több előadás (például Csongor és Tünde) előtt ráhangolókat, utána közönségtalálkozókat szervezünk. A Nemzeti Színház a repertoár összeállítása mellett kísérőprogramjai megszervezésekor is minden korosztály számára biztosít a nemzet színházához méltó foglalkozásokat.

Kölyöknapjaink az óvodás és kisiskolás gyermekek és szüleik számára havonta egy vasárnap délelőtti időszaki eseményekhez, ünnepekhez (advent, pünkösd, nemzeti ünnepek, gyermeknap) kapcsolódnak. A programsorozat kiemelt időszaka a négy adventi vasárnap volt, melyek során mindig egy szervezet számára gyűjtöttünk adományokat. Támogatott szervezeteink voltak: a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság fogyatékos ellátásban élő fiataljai; a Reménycsillag Gyermekünkért Alapítvány; a Kispesti Szociális Szolgáltató Centrum; a Patrona Művészeti Iskola rászoruló gyermekei.

2023. elején a Nemzeti Színház és a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság együttműködési megállapodás keretében is foglalja azokat a programlehetőségeket, amelyeket a gyermekvédelmi gondokoskodásban felnövő gyerekeknek biztosítunk. Rendszeres színházba járás lehetősége, pályaorientációs, színházpedagógiai programokon való részvétel, a korábban elindított SZIA Színház – Színházi Ifjúsági Alkotóműhelyhez csatlakozás, kitelepülés kulturális programokkal a gyermekotthonokba. A 2022. június 1-jén megrendezett Tehetség határok nélkül gálán mutatkozhattak be a gyermekvédelemben élő gyerekek.

Ugyancsak a fiatal korosztály kibontakozásának adtunk helyet a Szent Erzsébet rózsája jótékonyági gála megszervezésével: a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia a Római Katolikus Egyházi Szeretetszolgálat kezdeményezésére „Szent Erzsébet rózsája” elnevezéssel 1999 decemberében díjat alapított az irgalmasság és a szolgáló szeretet erényeinek elismerésére, és a díjazott személyes példájának felmutatására. A gálán a Nemzeti Színház színészei adták elő a díjazott műveket.

Nagy öröm számunkra, hogy vannak szervezetek, amelyekkel különleges kapcsolatot tudtunk kiépíteni az elmúlt években. Ezek közül is különösen közel áll hozzánk a Magyar Örökség-díjas Marosszéki Kodály Zoltán Gyermekkar. A Nagy Éva Vera iskolanővér és Czakó Gabriella által vezetett kóruossal 2018-ban, a Csíksomlyói passió erdélyi előadásán kötöttünk ismeretséget, mert a somlyói előadásban ők is szerepeltek. Ferenc pápa 2019-es erdélyi

látogatása alkalmából a Nemzeti Színház is műsort szervezett Csíkszeredában: Berecz András Kossuth-díjas ének- és mesemondó Isten bolondja című estjéhez csatlakoztak a kórus tagjai. 2020 januárjában pedig egy héten át láttuk vendégül a Nemzeti Színházban a marosszékieket egy drámatábor keretében.

A Nemzeti Színház kultúrpolitikai vívmánynak tartja a középiskolások színházba járását elősegítő Lázár Ervin Programot, a sportakadémiákat támogató Mező Ferenc Programot és az egyetemi hallgatókat megszólító Csontváry Programot, ezért örömmel fogadja a különböző életkorú diákokat ezeknek a keretében. De mindezen túl partneri együttműködésre törekszünk olyan egyetemekkel – többek között a Pázmány Péter Katolikus Egyetemmel és a Károli Gáspár Református Egyetemmel –, amelyek erre nyitottak.

Pintér Szilvia
Programfelelős

VENDÉGELŐADÁSOK, PROGRAMOK, ESEMÉNYEK ÉS KIÁLLÍTÁSOK

A Nemzeti Színház tudatos vállalása, hogy számtalan eseményt fogad be annak érdekében, hogy a Duna-parti épületet minél szélesebb körben érezzék otthonuknak azok az intézmények, amelyek a magyar kultúra ügyét – nem feltétlenül színházi eszközökkel – szolgálják. Ezek közül vannak vendégelőadások, visszatérő események, és örömeinkre akadnak olyanok is, amelyek alkalmanként élnek a nyitott színház lehetőségével. Csak azoknak a kezdeményezéseknek biztosítunk helyet, amelyek megfelelnek a *nemzet színháza* koncepciónak, vagyis kizárólag minőségi, szolgáló típusú szándékokat karolunk fel.

A befogadósínházi tevékenység 2013-tól meghatározó része a Nemzeti Színház működésének: jelentős számban fogadtunk be vidéki és határon túli előadásokat (és néhány külföldi produkciót). Fontosnak tartjuk – a „nemzet színháza” koncepció jegyében –, hogy nem fővárosi és a külhoni produkciók is műsorra kerüljenek a Nemzetiben. Ezek száma a saját repertoár kiteljesedésével és a Covid miatt csökkent ugyan, de így is 39 produkciót fogadtunk az elmúlt öt évben. A következő színházak, társulatok fordultak színesítették előadásaikkal a színház műsorát: Egri Gárdonyi Géza Színház, Győri Nemzeti Színház, Kassai Thália Színház, Debreceni Csokonai Nemzeti Színház, Gyulai Várszínház, Békéscsabai Jókai Színház, PG Csoport, Marosvásárhelyi Spectrum Színház, Soproni Petőfi Színház, Zentai Magyar

Kamaraszínház, Székesfehérvári Vörösmarty Színház és Székesfehérvári Balett, Szarvasi Cervinus Teátrum, Nyíregyházi Móricz Zsigmond Színház, Váci Dunakanyar Színház, a Bartók Kamaraszínház, Yangson Project, Coopera, Notes Theatre, Déryné Program, Fabók Mancsi Bábszínház, Salgótarjáni Zenthe Ferenc Színház, PPKE BTK Boldog Özséb Színtársulat, Újvidéki Színház, Magyarországi Szerb Színház, Nomád Nemzedék Társulat

A határon túlról: Marosvásárhelyi Nemzeti Színház, Marosvásárhelyi Spectrum Színház Kassai Thália Színház. Rendszeresen műsorra kerülnek a beregszászi színház előadásai.

Külföld: Kisinyovi Mihai Eminescu Nemzeti Színház

A Nemzeti Színház a befogadó színházi feladatát a következő években is folytatni kívánja.

Ünnepi eseményeket látunk vendégül a Nemzeti Színházban. Visszatérő rendezvényeink közé tartozik a Magyar Versmondók Egyesületével közösen meghirdetett Nemzeti VERSeny, a Pajtaszínház amatőr színházi mozgalom eseménysorozata, a magyarországi nemzetiségi színjátszás seregszemléje, vagyis a Jelen/Lét Fesztivál. A Nemzeti Színház hagyományosan a Költészet Napjához kapcsolódóan ad helyet a Versünnap Fesztivál döntőjének.

Mindig nyitottak voltunk arra, hogy olyan fontos ünnepek szervezésében vehessünk részt, mint a társulati tagjaink közreműködésével megrendezett 371 csillag – Megemlékezés a Roma Holokauszt Évfordulóján című esemény, a Jobb velünk a világ! című gála a fogyatékos emberek világnapján. Szolgáltunk helyszíneül a Magyar Teátrumi Társaság díjátadó gálájának, a Junior Prima Díj és az *Országos Diákszínjátzó* Egyesület ünnepségének.

Teátrumunk vezetése évek óta segíti a hátrányos helyzetben nevelkedő tehetségeket, így szakmai támogatással és a helyszín biztosításával többször adtunk lehetőséget a Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóságnak (SZGYF), hogy színpadunkon megszervezhesse a gyermekvédelmi gálát. Otthon adtunk a Petőfi Irodalmi Ügynökség és az Eötvös Lóránd Tudományos Egyetem Tanító és Önképző Kara együttműködésében megszervezett Kossuthszónokverseny 2022-es döntőjének, amelynek zsűrijét a Nemzeti Színház színésze és stratégiai igazgatója, Rátóti Zoltán elnökölte.

Több ponton is kapcsolódik a Nemzeti Színház értékvilágához a társulatunk egyik tagjához, Szarvas Józsefhez kötődő Tündéerkerti Gálaest. A tündéerkert mozgalom önmagában is példászerű, ráadásul a gálaest bevételét a szervezők a Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház bajba jutott családjainak megsegítésére és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola javára ajánlották föl.

Küldetésünknek érezzük, hogy lehetőségeinkhez mértent teret adjunk az összmagyarság olyan kulturális kezdeményezéseinek, mint amilyen – mások mellett – az Együtt Kárpátalja

Tehetségeiért elnevezésű jótékonyági est, a Transilvanum Egyesület erdélyi tehetségeket felvonultató műsora. De szolgáltunk helyszínül orvos- és gyógytornászkonferenciának is. Több eseményt is tartott a házban a Magyar Nyelv és Kultúra Nemzetközi Társasága. Bemutatták többek között Balázs Géza: A művészet és a nyelv születése című kötetét, a Gárdonyi emlékében pedig Az egri csillagok előadáshoz kapcsolódóan konferenciát rendeztek a regény tanításának problémaköréről.

Számtalan koncertnek ad otthont a Nemzeti Színház, de még a teremléti konstrukciók esetében is figyelünk arra, hogy kizárólag intézményünk szellemiségéhez méltó eseményt engedjünk csak be a ház falai közé. Az elmúlt évben befogadtuk többek között Szarka Tamás lemezbemutatóját és Dévai Nagy Kamilla életműkoncertjét, Kovács Ákos Arany János-estjét, Bogdán Zsolt és a Kalácsa Kányádi Sándor-estjét, egy gamelánkoncertet az Indonéz Köztársaság támogatásával, a PG Csoport Ezüstbojtár című zenés játékát, a Szabó Balázs és Bandája, az Anna and the Barbies zenekar és Nagy Feró koncertjét.

A Nemzeti Színház folyamatosan lehetőséget ad arra, hogy a közönségforgalmi részen kiállításoknak adhasson teret. A számtalan kiállítás mellett nagyon fontos számunkra, hogy 2019-ben együttműködési megállapodást írtunk alá a Szabó Csaba főigazgatója által vezetett Magyar Nemzeti Levéltárral. Az együttműködés keretében a Magyar Nemzeti Levéltár korabeli iratokkal, dokumentumokkal segíti a Nemzeti Színház történetének bemutatását és feldolgozását. 2021 tavaszán távozott közülünk Töröcsik Mari. A Nemzeti Színház, ahol negyven esztendő óta játszott – itt kezdte és itt is fejezte be a pályáját –, 2021 őszén nagyszabású fotókiállítást rendezett a kivételes életmű Nemzetihez kötődő alakításaiból „Tudom-e úgy, ahogyan csak én tudhatom” címmel. A tárlat útra kelt, és Kaposvár, Szolnok, valamint az Ördögkatlan után Debrecen új színházában, a Csokonai Fórumban volt látható. A Madách Nemzetközi Színházi Találkozó idején mindig helyet adunk a MATE Kaposvári Campus Rippl-Rónai Művészeti Intézet Látványtervező szakos hallgatóinak, hogy tárlattal mutakozhassanak be. 2022-ben az akkor 165 éves Nemzeti és a Siklós Mária által tervezett 20 éves Duna-parti épület kettős évfordulóját is kiállítással ünnepeltük. A 2022-es Tüdérkert Gálához kapcsolódóan mutattuk be a Tenk László képeiből álló Fények, alvók, árnyak című kiállítást. 2021-ben munkatásunk, Szász Zsolt Blattner-díjas bábművész életműve előtt tisztelegünk „A bábok nem sírnak” című kiállítással. Ugyanekkor nyílt Eöri Szabó Zsoltnak, a Nemzeti fotósának tárlata Álomképek – Közös szenvedélyünk a színház címmel. A Tizenhárom almafa című bemutatónk előtt nyitottuk meg Marsai Ágnes „Csak ülj a földre, és beszélj az égre!” című

kiállítását. A világhírű román alkotó, a Nemzeti Színház Meggyeskert című előadását rendező Silviu Purcărete fotóiból készült tárlat teátrumunk, a Román Színházi Szövetség (UNITER), valamint Románia Magyarországi Nagykövetsége közös szervezésében érkezett Budapestre. A magyar festészet napjának egyik kiemelt eseményeként többször is befogadtuk a Nemzeti Színház melletti Zikkurat épületébe a Női Vonal elnevezésű kiállítást.

TURNÉK, FESZTIVÁLOK

A Nemzeti Színház 2013 óta rendszeren útra kel, játszik szerte az országban és a külhoni területeken a „nemzet színháza” elv jegyében. Így volt ez a 2018 és 2023 közötti időszakban. A színház játszott külföldön jelentős nemzetközi fesztiválokon is, mint a Színházi Olimpia, a kolozsvári Interferencia vagy a szarajevói Mess.

Számokban: 125 alkalommal mozdultunk ki a házból, ebből 53 volt több szereplős előadás, 72 önálló est. 26 alkalommal jártunk külhoni területeken, 10 külföldi turnénk és fesztiválmegjelenésünk volt.

Előadások:

Csíksomlyói passió

Esztergom, Debrecen, Csíksomlyó, Kolozsvár (Románia)

Szergej Medvegyev: Fodrásznő

Nagymaros, Komárom (Szlovákia, III. Teátrum Neked! Színházi fesztivál)

Beregszász (Ukrajna), Zenta (Szerbia)

Sarkadi Imre – Fábri Zoltán – Nádasy László – Zs. Vincze Zsuzsa: Körhinta

Salgótarján, Szarvas, Szombathely, Belgrád (Szerbia), Szatmárnémeti (Románia)

Dosztojevszkij: A krokodilus

Moszkva (Oroszország, II. Színházművészeti Biennálé)

Katona József: Bánk bán

Belgrád (Szerbia, Szerbiai Magyar Kulturális Hetek)

Georg Büchner: Woyzeck

Kolozsvár (Románia, Interferenciák Fesztivál, Újvidék (Szerbia, Infant Fesztivál),
Szarajevó (Bosznia-Hercegovina, Mess Fesztivál)

Döbrentei Sarolta: Sára asszony

Debrecen (Deszka Fesztivál), Kisvárdai (Magyar Színházak Fesztiválja), Gyulai Várszínház
Marosvásárhely, Szatmárnémeti, Nagyszalonta (Románia)

Carlo Goldoni: Házasság Palermóban

Szarvas (VIII. Magyar Teátrum Nyári Fesztivál), Nyíregyháza (Vidor Fesztivál)

Rocco és fivérei / Luchino Visconti Rocco és fivérei című filmjének forgatókönyve alapján

Szentpétervár (Oroszország, Színházi Olimpia), Maribor (Szlovénia)

Földes László Hobo: Hé, Magyar Joe!

Gödöllő, Arad, Nagyváradi, Kolozsvár (Románia)

Földes László Hobo: A Gulag virágai

Belgium (Brüsszel)

Tamási Áron: Vitéz lélek

Brassó (Románia, III. Magyar Színházfesztivál), Kassa (Szlovákia), Bécs (Ausztria)

Márai Sándor: A kassai polgárok

Gyulai Várszínház

Szabó Magda: Az ajtó

Gyulai Várszínház

Berettyán Nándor: A sűgő

Nyíregyháza (Vidor Fesztivál)

Szilágyi Andor: Leánder és Lenszirom

Szombathely

Petőfi Sándor: A helység kalapácsa

Pécs, Gyula, Sátoraljaújhely, Százhalombatta, Seregélyes, Magyarpolány, Dunavarsány, Vásárosnamény, Kecskemét, Székesfehérvár, Torockó és Marosvásárhely (Románia)

Tamási Áron: Tündöklő Jeromos

Gyulai Várszínház

Önálló estek:

Fedák Sári / Szűcs Nelli önálló estje

Szentendre, Tószerdahely, Gyula, Mosonmagyaróvár, Püspökhatvan, Budajenő, Hajdúnánás, Berettyóújfalu, Balatonföldvár, Nyíregyháza, Gödöllő, Mezőkövesd, Mezőcsát, Csenger Lendva (Szlovénia), Komárom és Királyhelme (Szlovákia), Brüsszel (Belgium)

Colm Tóibín: Mária testamentuma

Esztergom, Jászberény

Rejtő Jenő élete és művei alapján írta Olt Tamás és Vaszkó Bence: Szájon lőtt tigris

Baja

Szarvas József – Bérczes László: Pustol a hó

Villánykövesd (Ördögkatlan Fesztivál), Óriszentpéter (Héترország Fesztivál), Gyula, Seregélyes, Visegrád, Viszák, Budajenő, Kécske, Tiszacsege, Zalabaksa, Ebes, Budapest, Debrecen, Zsámbék, Herceghalom, Balmazújváros, Ócsény, Sárvár, Veszprém, Encs, Mőzs, Alsószolnok, Sajóecseg, Marosvásárhely, Szatmárnémeti (Románia), Királyhelme (Szlovákia)

Hoztam valamit a hegyekből – Mezei Mária / Tóth Augustza önálló estje

Budapest, Balatonföldvár, Csákvár, Battonya, Vaja, Tárnok, Tiszaszentimre, Budajenő, Galgamácsa, Gyula, Pusztaszabolcs, Mőzs, Tarján, Kiscsősz, Isztimér, Királyhelme (Szlovákia), Stockholm (Svédország)

Földes László Hobo: Tudod, hogy nincs bocsánat

Balatonföldvár, Balatoncsicsó, Tiszalök, Csolnok, Szob, Iklad, Vámospercs, Ikervár

STRATÉGIAI KONCEPCIÓ 2023-2028

2022-ben zártuk a Nemzeti Színház jubileumi évét. 185 éves volt a Nemzeti Színház és az új épület 20 éve áll jelenlegi helyén. Büszkék vagyunk rá, hogy a Duna-partnak ez az ékessége, mely most a mi otthonunk, a XXI. századi színpadtechnikának és kényelemnek minden szempontból megfelel. Ebből fakadó felelősségérzetünk diktálja terveinket akkor, amikor valami újban gondolkodunk, miközben őrizzük és fejlesztjük színházunk külső és belső megjelenésének eleganciáját.

Belső stratégiai javaslatok

A belső stratégiai tervek egyik jelentős állomása, hogy 2022-ben sikeresen bővítettük a közönségforgalmi részt, egy nagyobb, egybefüggő tér kialakításával a büfé szintjén, amely lehetővé teszi a közönségtalálkozókat, fogadásokat, kiállítások kényelmesebb megrendezését. A Siklós Máriával – az épület tervezőjével – közösen megálmodott átalakítás az első lépése a további fejlesztéseknek:

- az ötödik emeleten található Bajor Gizi Szalon előtti hatalmas terasz átalakítása, hasznosítása.
- ajándékbolt kialakítása.

A Nemzeti Színház épületének közvetlen környezetére vonatkozóan is vannak terveink a közeli és a távolabbi jövőt illetően:

- a 2023. április 10-e és június 23-a között – Húsvétől Szentivánig –megrendezésre kerülő 10. Színházi Olimpiának örök emléket állítandó, a színház művészbejárójánál lévő, jelenleg használaton kívüli labirintus helyén az esemény megnyitójára kialakítjuk az „Olimpia Kertet”.
- a Nemzeti Színház által használt parkolók helyzetének rendezése, a jelenlegi murvás parkoló átalakítása, parkosítása. (A két stratégiai kulturális intézmény, a MÜPA és a Nemzeti Színház parkolási lehetőségei évtizedek óta méltatlanok).
- új lehetőségeket jelent majd, ha a Nemzeti (valamint a MÜPA) és a Duna között futó HÉV-et áthelyezik, és közvetlen folyóparti kapcsolat alakítható ki.

Kifelé irányuló stratégia

- A legfontosabb elv a sajtókapcsolatok és a marketing területén a nyitás, a közvetlen kommunikáció. Fő cél, hogy még hatékonyabban szolgálják a jegyértékesítést és a színház népszerűsítését.

- Elengedhetetlen a honlap fejlesztése, az egyszerűbb navigálás, a felhasználóbarát felület kialakítása.
- A szponzoráció, az együttműködési lehetőségek felkutatása is fontos feladatunk. Ilyen volna a „Hűségprogram” megvalósítása, közösen a nemzeti intézményekkel (Opera, Nemzeti Múzeum stb.); az exkluzív pártoló tagság nézőink számára, mely egy évadra szól, ajándékba is megvásárolható. Előnyei: hozzáférés az extra tartalmakhoz, early booking lehetőség a jegyvásárlásra, minden előadás előtt egy ajándék pezsgő a panorámás művész-büfében. A pártoló tagság megvásárlása: egy voucher, melyhez egy ajándécsomag jár. Legyen ön is mecénás!-program. Adományozzon térítésmentes előadást diákoknak.
- A Tizenhárom almafa program kiteljesítése: 2020-ban a trianoni előadásunk, a Tizenhárom almafa bemutatójához kapcsolódóan 13 olyan településen ültettünk almafát, amelyet a határ anno kettévágott (egyelőre még csak a magyar oldalon). Az elkövetkezőkben a túl oldali településrészek önkormányzataival szeretnénk a kapcsolatot felvenni, hogy ott is elültethessünk egy-egy fát.
- Szolgáltatások: „magabiztos fellépés, kommunikációfejlesztés” – gyerekek, fiatalok és felnőttek számára: 5 félnapos alkalmat tartalmazó tanfolyamok színházunk színészeitől, drámapedagógusok bevonásával. Színművészeti felvételi-előkészítő tanfolyamok meghirdetése a leendő színinövendékek számára.

Rátóti Zoltán

Stratégiai igazgató

A NEMZETI SZÍNHÁZ PR, MARKETING ÉS KOMMUNIKÁCIÓS MUNKÁJA

A Nemzeti Színház kommunikációja és marketingtevékenysége két irányban zajlik: brandépítés és a színházi mindennapok, az egyes produkciók, események népszerűsítése. Mindkettő esetében különös figyelemmel vagyunk a bemutatókra, illetve a Madách Nemzetközi Színházi Fesztiválra (MITEM), 2023-ban pedig a Nemzetközi Színház Olimpiára.

Az online térben

A honlapok: a nemzetiszinhaz.hu és a mitem.hu (valamint angol nyelvű változatai) két alapvető feladatot látnak el: 1. a lehető leggyorsabb módon információval szolgálnak a színház napi, heti, havi műsoráról, egy gombnyomásos lehetőséget kínálva a jegyvásárláshoz; 2.

részletes tájékoztatást nyújtanak a színház repertoárjáról, valamennyi előadásról, alkotóiról, szereplőiről. Az írásokat gazdag képanyag és videofelvételek teszik teljessé. Honlapjaink a „mit, mikor, hol?” és a jegyvásárlás funkció mellett „magazinként” is működnek.

Az elmúlt öt esztendő alatt honlapjaink látogatottsága mintegy 10 százalékkal növekedett. A látogatók 7,7 millió oldalt tekintettek meg. Erre az adatra tekinthetünk úgy, mintha egy ügyfélszolgálati irodában naponta négyezer kérdésre kapnának választ a látogatók.

A jövőben tovább szeretnénk fejleszteni a kezdetektől működő hírlevél rendszert, a honlap struktúráját pedig – a méréseink szerint lassan, de biztosan növekvő számú – mobil informatikai rendszerekhez kívánjuk hangolni.

A hírlevél szolgáltatásunknak közel 20 ezer feliratkozója van, ők általában hónap elején kapnak tájékoztatást a havi újdonságokról, de különleges esetekben speciális hírlevelet is küldünk nekik.

Közösségi média: a Nemzeti Színház Facebook rajongói oldala 2009 tavasza óta működik. Az oldalnak 2013-ban mintegy 9 ezer követője volt, ez a szám ma több mint 37 ezer. A hagyományos posztokon túl fizetett Facebook-hirdetések útján népszerűsítjük művészeinket, előadásainkat. Az Instagram oldalon 7 628 követőnk van. Youtube csatornánkon rendszeresen teszünk közzé saját gyártású anyagokat. 2022 végén elindítottuk a Nemzeti Színház Tik Tok oldalát is.

Print kiadványok

Egyedülálló a magyar színházi világban (de nemzetközi viszonylatban is), hogy a színháznak két saját kiadású, havi megjelenésű ingyenes lapja van, amelyet a színház munkatársai szerkesztenek. A Szenárium egy művészeti folyóirat, a Nemzeti Magazin egy „lazább” hangvételű kiadvány. Mindkettő a Nemzeti Színház műhelyjellegét, sokszínűségét hivatott bemutatni.

A 6-8000 ezer (időnként 10 ezer) példányban megjelenő ingyenes Nemzeti Magazin marketingeszközként is komoly szerepet kap: hónapról hónapra hírt adunk benne a színházban folyó munkákról, és a printben megjelenő anyagok kerülnek fel a honlapra. Hasznosítjuk őket a közösségi médiában, a hírlevélben, a cikkeket átveszik más médiumok is. A Nemzeti Magazint saját terjesztésben fővárosi kulturális intézményekbe (múzeumok, mozik, kávézók, kulturális központok) juttatjuk el, de eljut számos vidéki helyszínre is. A 300 példányban

megjelenő Szcenárium elsősorban a Nemzeti „szellemi” marketingjében fontos. A folyóirat MITEM English különszáma a színház nemzetközi kommunikációjának kiemelt eszköze. (A tartalomról bővebben a két lapról szóló önálló fejezetek adnak tájékoztatást.)

Ezekon kívül havonta műsorlapot készítünk, valamint minden saját előadásunkhoz készül szórólap és plakát is.

Közterületen való megjelenésünket a 2015/2016-os évtől a Nemzeti Kommunikációs Hivatal koordinálja. A korábbi évekhez hasonlóan a jövőben is tervezünk közterületi felületvásárlást.

A színház offline marketingkommunikációja

A 2022-es évtől sikeres kezdeményezésünk hűségkártya programunk, mely a célközönség szélesítését szolgálja, a színházba járási szokások fenntartását céloztuk meg vele. A Szép-kártyával történő vásárlási lehetőség hatására is több nézőhöz jutottunk el.

Sajtókapcsolatok, sajtótájékoztatók: A havi-, heti- és napilapok, internetes portálok, tévék, rádiók munkatársaival való kapcsolattartás mellett a színházi munkáról, a társulat színészeinek szakmai mindennapjairól is folyamatosan tájékoztatjuk az újságírókat: nagy számban szervezünk megjelenéseket, interjúkat. A sajtóval való kapcsolattartás fontos alkalma a sajtótájékoztató, amiből az évadban általában két kiemelt eseményünk van: a MITEM programjának meghirdetése, illetve a következő évad beharangozása. Készülő előadásainkhoz a bemutatók hetén rendszeresen fotóspróbát tartunk.

Közönségkapcsolatok: Folyamatosan zajlik a több mint 20 ezer fős adatbázisunk bővítése, a már eddig is megcélzott csoportok törzsközönséggé válásának segítése, ezen túl pedig új csoportok megkeresése és megtartása. A főváros egyetemével, főiskolaival együttműködési megállapodásokat kötünk egyedi kedvezmények felajánlásával, cserébe megjelenési lehetőséget, hírlevélre felkerülést, e-mail listákra küldött speciális ajánlatok lehetőségét kérjük. Kapcsolatban állunk Magyarország szinte összes általános- és középiskolájával, valamint egyházi intézményekkel, közösségekkel. A Nemzeti Színház számára kiemelten fontos, hogy tájékozódjon a nézői visszajelzésekről, többek között kérdőívezéssel. De a személyes találkozások is fontosak: az előadások előtti ráhangolókon és az előadások utáni közönségtalálkozókon a művészek mellett olykor maguk a rendezők is részt vesznek, a

beszélgetéseket dramaturgok vezetik. Nézőink a közönségtalálkozók végén dedikáló kártyákat és plakátokat kaphatnak, melyeket az alkotók írnak alá.

A Színház minden évadkezdéskor, a Magyar Dráma Napjához kötődően Nyílt napot tart. Ezen a napon a színházunkba látogatókat úgynevezett „Nyílt nap” kedvezmény illeti meg: jegyvásárláskor 30%, bérletvásárlásnál 25%. Az interaktív Nyílt Napon színészeink részvételével hagyományosan plakátfotózásokkal, színészekkel való beszélgetési lehetőséggel, nyílt próbákkal, előadásokkal, kiállítással, kulisszajárással, színházi nyomkereséssel, kellékkészítéssel, jelmezpróbával, beszédórával kedveskedünk az érdeklődőknek.

Arculat és logó

Ezek az elmúlt évadok során nem sokat változtak, mert beváltak, másfelől stabilitást sugároznak. A 2017/2018-as évadtól a hagyományos arany, bronz verzió mellett egyes kiadványainkon megjelentek bátrabb, erősebb színek is. 2022-ben az új évad kihirdetésekor új arculati elemeket használtunk fel, melyek utalnak a Duna vizének hullámaira, a színház épületének üveg burkolatára, valamint a Nagyszínpad mennyezetének színei is visszaköszönnek. Ezzel lendületes és fiatalos arculatot kapott a homlokzati fóliától kezdve a kreatív anyagokon át minden kommunikációs elemünk. A következő időszakban terveink között szerepel a társulat tagjainak portréfotózása ugyanebben a szellemben, melyet sajtókampány is kísérne.

2022. március 15-én ünnepeltük a Duna-parti épület átadásának 20. évfordulóját, melynek alkalmából kommunikációs és PR anyagjainkon megjelent egy új, alkalmi „185/20” logó is, mely a teátrum száznyolcvanöt éves múltjára és a jelenlegi épület húsz éves évfordulójára hívja fel a figyelmet. Ennek alkalmából Randevőórát avattunk, és több kiállítást is megnyitottunk.

Társadalmi felelősségvállalás

A kultúrához való hozzáférés elősegítése kiemelt feladatunk. Két fontos programunk olyanoknak kíván segíteni, akiknek a körülményei nem teszik lehetővé, hogy színházba járjanak.

2017-ben indult „A nemzeti a diákokért” program (de már korábban is voltak akcióink), ennek keretében ingyen jöhetnek iskolások a Nemzeti előadásait nézni, elsősorban olyanok, akik még nem jártak színházban, de sokan közülük még a fővárosban sem. 2019 februárjában pedig

#anemzetimindenkie címmel indítottunk programot. Az elmúlt években többek között a Dél-Pesti Centrumkórház és a Bethesda Gyermekkórház dolgozói, a katasztrófavédelem és a rendőrség munkatársai, szociális munkások, idősotthonok lakói, beteg, otthontalan és mozgáskorlátozott emberek jutottak el ingyen a Nemzeti Színház előadásaira. Rendszeres a kapcsolatunk a nagycsaládosok szervezeteivel. Ezirányú együttműködéseinket a következő években is szeretnénk bővíteni.

Részt vettünk az ukrán menekültek megsegítésére szervezett gyűjtésben, volt olyan munkatársunk, aki tolmácként működött közre, illetve segítő munka koordinálásban vett részt. A színház segíti a Beregszászból elmenekülni kényszerült Kárpátaljai Megyei Magyar Drámai Színház társulatát is.

A színház dolgozói minden évben karácsonyi gyűjtést szerveznek a rászorulóknak, az adományokat mindig az adventi programsorozatunk záróeseményeként szoktunk átadni.

További tervek

Kapcsolataink fejlesztése a felsőoktatási intézményekkel különösen fontos terület. Tovább szeretnénk erősíteni kommunikációs felületeinken a videós tartalmakat, valamint az online jelenlétet, főként fiatal színészeinkre fókuszálva. Emellett állandó prémium megjelenéseinkkel a Nemzeti Színház egyedülálló hírnevét is öregbíteni kívánjuk.

Gámán Zsuzsa
Sajtó- és PR-manager

A SZCENÁRIUM FOLYÓIRAT MŰHELYE

A Nemzeti Színház 2013 szeptemberétől havonta megjelenő művészeti folyóiratot ad ki, 104 oldalas terjedelemben, ingyenes kiadványként, melyet a színház terjeszt. A színházi évadhoz igazítva szeptembertől májusig kilenc lapszám jelenik meg, 2020-tól már csak 300–300 példányban, áprilisban angol nyelven, a MITEM külföldi vendégei számára. A Szcenárium tudományos igényű, de közérthető stílusban ad közre hiánypótló színháztörténeti, esztétikai tárgyú írásokat, valamint a Nemzeti Színház éppen aktuális bemutatóihoz kapcsolódó háttéranyagokat. Életút-interjúi a színházban dolgozó vagy hozzá szorosan kötődő szakembereket mutatják be. Az egyre bővülő illusztris hazai és nemzetközi szerzőgárda

önmagában is bizonyítja a lap növekvő szakmai tekintélyét; ezt igazolta a 2014-ben, 2019-ben és 2020-ban elnyert NKA pályázati támogatás is.

A Szcenárium elsődleges célközönsége a Nemzeti Színház társulata, az SZFE és a Kaposvári Egyetem Rippl-Rónai Művészeti Karának tanárai és hallgatói, az ELTE és a Debreceni Egyetem, a Károli Gáspár Református Egyetem, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem, továbbá a szegedi és a miskolci egyetem humán tanszékeinek tanárai és diákjai, akik oktatási segédanyagként is forgathatják a benne publikált írásokat. A szerkesztők 2013-tól szoros szakmai kapcsolatot alakítottak ki az MMA Magyar Művészet folyóiratával, valamint a Magyar Írószövetség fórumaival.

A Szcenárium elektronikus PDF-változata a nyomtatott verzió megjelenése után egy héttel a Nemzeti Színház honlapján mindenki számára hozzáférhető:

<https://nemzetiszinhaz.hu/magazin/folyoirat/szcenarium>. 2022 júniusától letölthető az Arcanum Digitális Tudománytára digitalizált állományából is. A köteles példányokat a törvénynek megfelelően rendszeresen kapja az OSZK.

A folyóirat a Nemzeti Színház Művészeti Műhelyének szakmai fóruma. Az intézmény dramaturgjai – Verebes Ernő, Rideg Zsófia, Kozma András, Szász Zsolt Kulcsár Edit (a MITEM-ek és a 2023-as Nemzetközi Színházi Olimpia főszerzője), valamint külső munkatársa, Ungvári Judit újságíró, rádiós szerkesztő rendszeresen publikálnak benne szakfordításokat, külföldi és hazai művészekkel készített interjúkat és önálló tanulmányokat. 2015 szeptemberétől itt jelennek Pálfi Ágnes szerkesztő készülő könyvének ('Az evangéliumi négyesség és az újkori európai irodalom „héroszai”: Hamlet, Don Juan, Don Quijote, Faust') egyes fejezetei (lásd legutóbb a 2022. szeptemberi számban Tompa Gábor új rendezése kapcsán írott Hamlet-tanulmányát). Szász Zsolt, a folyóirat felelős szerkesztője folyamatosan együttműködik Kornya Istvánnal (a Nemzeti Magazin főszerkesztőjével) és Eöri Szabó Zsolt honlap-főszerkesztővel: ő teszi fel a honlapra a lapszámok legaktuálisabb írásainak online verzióját, és zömmel az ő színházi fotói jelennek meg a lapban.

A Szcenárium a korábbi évekhez hasonlóan az elmúlt ciklusban is tovább folytatta a magyar színháztörténet fehér foltjainak feltérképezését. 2019 szeptemberétől a trianoni békediktátum centenáriuma cikksorozatát jelentetett meg a ma már határon túli magyar színházak 1918-tól 1920-ig zajló drámai történéseiről, illetve Trianon tovább gyűrűző negatív következményeiről. A lap rendszeresen közöl beszámolókat, recenziókat a határon túli fesztiválokról, színházi műhelyekről. A továbbiakban a szerkesztők tervei között szerepel a kortárs világszínház felé való nyitás, a globális tendenciákon túl a nemzeti sajátosságok előtérbe állítása, beleértve a színházi felsőoktatás egymástól eltérő műhelyeit is. A közép-európai térség országaira

fókuszálva azt a kérdést kívánják körüljárni, hogy milyen kulturális altalajból, helyi történelmi adottságokból táplálkoztak és táplálkoznak ma is a színházi nyelvújítás legnagyobb mesterei.

Az elmúlt évek során a kortárs világszínház Szcenáriumban publikáló rangos alkotóit, színészeit, rendezőit, kritikusait, esztétáit reprezentálja az alábbi névsor:

BANU, George; BARBA, Eugenio; BELLORINI, Jean; CHATZIDIMITRIOU, Penelope; DI BUDUO, Pino; KANTOR, Tadeusz; LOTMAN, Jurij; LUPA, Krystian; NOVARINA, Valère; PATSALIDIS, Savas; PICON-VALLIN, Beatrice; POPA, Sebastian-Vlad; PURCĂRETE, Silviu; SAIU, Octavian; SERRA, Alessandro; STUBØ, Eirik; SUZUKI, Tadashi; TAGIROVSZKY, Sardar; TERZOPULOSZ, Theodórosz; THIBAUDAT, Jean-Pierre; FOKIN, Valerij; VARLEY, Julia; VASZIJEV, Anatolij; VIŞNIEC, Matei; WILMER, Stephen.

A szerkesztők elsődleges feladatuknak tartják az évente megrendezett MITEM (Madách International Theatre Meeting) előzetes beharangozását, illetve a már lezajlott fesztiválokon bemutatott előadások értékelését, a szakmai programok dokumentálását (lásd összefoglaló „gyorsjelentéseiket” is). 2015-től előbb egy kétnyelvű, 2017-től pedig már egy teljes egészében angol nyelvű MITEM-különszámot is összeállítanak a fesztivál külföldi vendégei számára, ami a Nemzeti Színház kommunikációs stratégiájának fontos eleme. 2019-től jelentettek meg a 2023-as magyarországi olimpiát előkészítő anyagokat és interjúkat az előző olimpia házigazdáival, Tadashi Suzukival és Valerij Fokinnal, valamint a világesemény alapítójával, Theodórosz Terzopulossal.

A 2023-as MITEM kiemelt szakmai programja a „Mestereink a jövő színházáról” elnevezésű rendezvény-sorozat, amelyhez könyvbemutatók is kapcsolódnak, folytatásaként a Szcenárium szerkesztői által gondozott Nemzeti Színház Kiskönyvtára sorozatnak (Eugenio Barba: Hamu és gyémánt országa, 2015; Balogh Géza: Németh Antal színháza, 2015; Tadeusz Kantor: Milánói leckék, 2018). Jelenleg három kötet magyar fordítása is megjelenés alatt áll (Eugenio Barba és Nicola Savarese: The Five Continents of Theatre; Tadashi Suzuki: Culture is the Body; Theodórosz Terzopulosz: The Return of Dionysos), amelynek kiadását az SZFE Németh Antal Drámaelméleti Intézete és a Nemzeti Színház közösen valósítja meg a Szcenárium szerkesztőinek közreműködésével.

Szász Zsolt, a Szcenárium felelős szerkesztője, aki harminc éve főmunkatársa a Nemzetközi Betlehemes Találkozóknak, a 2023-as olimpia ISTA-programjához kapcsolódva vállalta el a hazai antropológiai törekvéseket bemutató konferencia megszervezését, amelynek témája a magyar néptánc, népdaléneklés és mesemondás, valamint a szakrális-dramatikus szokáshagyomány tovább élése lesz, a kortárs magyar színház formanyelvét megújítandó.

A folyóirat megjelentetését 2022 októberétől a Nemzeti Színház vezetősége az intézményt is érintő anyagi megszorítások miatt felfüggesztette. Vidnyánszky Attila mint felelős kiadó ugyanakkor jelezte azt is, hogy át kívánja alakítani a folyóirat arculatát és megjelentetésének paramétereit. 2023-ban egyelőre a MITEM-re és a Színházi Olimpiára való tekintettel két lapszám fog megjelenni: márciusban egy magyar nyelvű kiadvány, áprilisban pedig a szokásos MITEM English különszám a két rendezvénysorozat külföldi résztvevői számára.

Szász Zsolt
Felelős szerkesztő

Pálfi Ágnes
Szerkesztő

NEMZETI MAGAZIN – A NEMZETI SZÍNHÁZ LAPJA

Olvasnivaló színház – a Nemzeti Magazin 2013 szeptembere óta jelenik meg. Szóban és képen, könnyedén és tartalmasan mutatjuk be egy 60 oldalas magazin formájában mindazt, ami a Nemzeti Színházban történik, és még ennél is többet...

Szerepekről, előadásokról faggatjuk a színészeket, a rendezőket. Szólunk a színpadon és a háttérben folyó munkáról. A premierek kapcsán rendezőkkel és színészekkel közlünk interjúkat, valamint érdekességeket a darabról, a szerzőről. A portré rovatban színészek, rendezők színházi életútját mutatjuk be.

A Színháztörténet rovat sorozataiban az ismeretterjesztés jegyében születnek írások: egy évadot 1956 emlékének szenteltük, részletesen foglalkoztunk 2017-ben a 180 éves Nemzeti történetével, a trianoni döntésnek a magyar színházi életre gyakorolt hatásával. Külön lapszámot szenteltünk Töröcsik Mari munkásságának; nemzetközi kitekintéssel (USA, Skandinávia, Németország, Románia) és hazai áttekintéssel (színházvezetők, érdekvédelem, segélyezés, művészi törekvések stb.) foglalkoztunk COVID-nak a színházi életre gyakorolt hatásával. A lapban megjelennek a világszínház alkotói, többek között: Anatolij Vaszijej, Silviu Purcărete, Olivier Py, Helmut Stürmer, Jon Fosse, Matei Visniec, Eugenio Barba, Toni Servillo, Matthias Langhoff, Rimas Tuminas, Valerij Fokin, Theodórosz Teropulosz...

Minden évadban két „hivatásos” nézőnk írja meg párhuzamosan véleményét hónapról hónapra új előadásinkról. Nézőpontosaink voltak: Osztoivits Ágnes, Lévai Balázs, Gerő András, Horkay

Hörcher Ferenc, drMáriás, Száraz Miklós György, Balázs Géza, Pröhle Gergely, Wilhelm Droste, Hodász András, Bazsányi Sándor, Keresztes Balázs, Gulyás Gábor. Színház-novella sorozatunkban a kortárs magyar irodalom jeles alkotóitól jelentettünk meg írásokat: Cserna-Szabó András, Darvasi László, Ferdinandy György, Háy János, Lackfi János, Tar Sándor, Térey János, Ugron Zsolna, Zalán Tibor.

A magazin 2013-as layoutja 2020-ban megújult. A Nemzeti Magazin ingyenes kiadvány. Megjelenik: egy színházi évadban kilenc alkalommal, 6000–10000 példányban. A magazin a Nemzeti Színházon kívül megtalálható Budapest jelentősebb kulturális intézményeiben, számos étteremben és kávéházban, könyvtárakban. Eljut a budapesti és a Pest megyei iskolákhoz (KLIK) is.

Kornya István
Főszerkesztő

A NEMZETI SZÍNHÁZ GAZDÁLKODÁSA

A gazdálkodás alapelve

A Nemzeti Színház Magyarország kultúrstratégiai intézménye, melynek működése sajátos, strukturális és egyedi jellegű, továbbá más hazai színházak által nem képviselt missziós küldetést is ellát.

Az intézmény gazdálkodásának alapelve a rendelkezésre álló pénzügyi-gazdasági keretek maximális figyelembe vétele, ezen belül viszont a lehetőségek törvényes felhasználása alapján történő építkezés, fejlesztés, minden esetben törekedve a túlköltekezés elkerülésére.

Tekintettel arra, hogy a források jelentős részét a minisztérium biztosítja, kiemelt célkitűzés a mindenkori korrekt és a kölcsönös egyetértésen alapuló viszony fenntartása. A színházon belül a stratégiai vezetés művészeti és gazdasági szervezetei szoros együttműködésben, a színház céljait szem előtt tartva tervezik a szakmai koncepciót a rendelkezésre álló anyagi lehetőségek hatékony és eredményes felhasználása mellett.

Az elmúlt 10 évben sikerült megvalósítani egy stabil, kiszámítható működést, mely elsősorban a fenntartó által biztosított támogatásnak köszönhető. A jelenlegi támogatás struktúrája megfelelő a Nemzeti Színház alapfeladatainak ellátásához, illetve szerteágazó művészeti-kulturális programjainak megvalósításához. Az ország első számú színházának gazdasági

stabilitásban és fizetőképességben is meg kell nyilvánulnia, ily módon is képviselve a misszió és a magas színvonalon történő kultúráközvetítés iránti elkötelezettséget.

Az új Nemzeti Színház fenntartói támogatása a megnyitás óta a következőképpen alakult:

Év	Támogatás összege (ezer Ft)
2002	1 821 600
2003	1 914 900
2004	1 658 240
2005	1 800 000
2006	1 860 000
2007	1 700 000
2008	1 700 000
2009	1 700 000
2010	1 570 100
2011	1 244 596
2012	1 146 007
2013	1 782 160
2014	1 792 160
2015	1 800 200
2016	1 800 000
2017	1 872 700
2018	1 884 500
2019	1 882 700
2020	1 882 700
2021	2 382 700
2022	1 787 025

Bár jelenleg a támogatás mértéke azonos a 2002–2006 évek összegével, néhány fontos tényezőt nem szabad figyelmen kívül hagyni:

- egyrészt a pénz vásárlóértékét, amely az inflációt figyelembe véve jelentősen csökkent az elmúlt 15 év alatt;
- másrészt azt a speciális helyzetet, hogy az általam 2013-ban átvett Nemzeti Színház épületének és berendezéseinek, technikai eszköztárának (színpad-, fény- és hangtechnika) állaga és állapota jelentős mértékű amortizációt mutatott;
- 2022-ben jelentős mértékű elvonásra került sor, a Kulturális és Innovációs Minisztérium 355.653.000 Ft-tal csökkentette a Színház éves működési támogatásának összegét;
- Az energia árak **soha nem látott magasságokba** emelkedtek, melynek következtében jelentősen megnöttek a Színház működési költségei.

A bérek

A Színház gazdálkodásában kiadási oldalon a legnagyobb tételt a munkavállalókkal kapcsolatos költségek jelentik, de tudva azt, hogy a színház dolgozóinak 80%-a 2002 óta, az első évadtól itt dolgozik, fontos cél megtartani őket, hiszen a fluktuáció sem a szakmai munkának, sem az általános munkahelyi légkörnek nem tette jót. Komoly gazdasági-pénzügyi eredménynek tekintem, hogy a korábbi vezetői időszakok során kialakult, az azonos munkakört betöltő munkatársak bére között mutatkozó kialakult jelentős eltéréseket sikerült fokozatosan kiegyenlíteni, és ezzel gyakorlatilag fel tudtuk számolni a korábban fennálló bérfeszültségeket.

2018 januárjában a Nemzeti Színház Nonprofit Zrt. 11%-os béremelést hajtott végre köszönhetően a bérintézkedésekhez kapcsolódó többletigényekről szóló 1341/2017. (VI.9.) Kormányhatározat alapján kapott többlettámogatásnak. 2019. március 1-jével újabb béremelést és bérrendezést tudtunk megvalósítani átlagosan 15 %-os mértékben. 2021. október 1-vel pedig 20%-os béremelést hajtottunk végre, egyeztetve a fenntartó minisztérium Kulturális Államtitkárságával, a kulturális szférában 2022.01.01-től érvényes béremelésről, amelyet mi 3 hónappal korábbra hoztunk.

Béremelés megvalósulása a Nemzeti Színházban 2018-2022. között szervezeti egységenként és összesen				
Szervezeti egység	2018. januári béremelés előtt	2018. januári béremeléssel	2019. márciusi béremeléssel	2021. októberi béremeléssel
Vezérigazgatóság (2 + 4 fő)	3 382 000	3 590 200	3 880 700	4 617 000
Titkárság (2 fő)	1 062 000	1 168 200	1 285 600	1 574 000
Szerkesztőség (4 fő)	2 233 000	2 541 000	2 749 400	2 792 000
PR osztály (4 fő)	814 000	968 000	1 137 400	1 875 000
Ügykezelés (20 fő)	7 386 500	8 450 440	9 856 590	11 660 100
Archívum (1 fő)	122 000	134 200	150 000	180 000
Gazdasági igazgatóság (3 fő)	1 419 000	1 560 900	2 290 000	2 723 000
Gazdasági osztály (9 fő)	3 063 000	3 419 300	4 035 000	4 778 000

Műszaki igazgatóság (3 fő)	1 562 000	1 744 600	1 961 000	2 840 000
Gondnokság (26 fő)	5 799 400	6 500 110	9 121 550	11 444 050
Hangtár (7 fő)	2 778 200	3 056 020	3 484 500	4 186 000
Díszítőtár (27 fő)	9 095 300	10 083 830	13 095 050	15 236 350
Öltöztetőtár (7 fő)	1 662 050	1 828 255	3 260 400	3 517 650
Fodrásztár (5 fő)	1 320 900	1 452 990	2 106 800	2 106 800
Kelléktár (7 fő)	2 161 400	2 377 540	2 814 510	3 908 850
Világosító - és videótár (15 fő)	5 362 450	5 912 885	7 640 600	9 175 850
Szervezés (7 fő)	2 036 500	2 235 650	2 595 000	2 730 000
Színész (30 fő)	11 300 000	12 430 000	17 233 500	21 767 000
MINDÖSSZESEN	62 559 700	69 454 120	88 697 600	107 111 650

A Színház jelenlegi foglalkoztatotti létszáma 183 fő, a megszorítások, a megtakarítások esetében mindig első a munkavállalók, a munkahelyek és a munkabérek védelme. Elbocsátás, a bérek csökkentése csak az utolsó utáni eszköz lehet.

Az elmúlt időszak gazdálkodásának jellemzői

A Színház egyik fő bevételi forrása (fenntartói támogatáson kívül) a jegyár bevétel, mely több különböző tényező függvényében változik:

- fizetőképes kereslet száma
- jegyár pozicionálása
- hazai gazdasági mutatók alakulása
- színházi előadás művészeti értéke, közönség általi fogadtatása

A Társaság a társadalmi, kultúra-terjesztői elkötelezettségéből a kulturához való hozzáférés biztosítása miatt a jegyárait nem emeli, és azt a jövőben sem tervezzük.

2022. évben a működési támogatás 2.382.700.000 Ft volt, ez a támogatás 2022 októberében sajnos 355.653.000 Ft-tal csökkentésre került. Így célként jelenik meg a saját bevétel arányának növelése a támogatás elvonás miatt, mely hatalmas kihívás annak tükrében, hogy a közönség prioritása is megváltozik az egyre magasabb rezsziárok miatt.

Nagyon nehéz időket élünk, az elmúlt két évben a pandémia miatti leállások, 2022-ben az energiaárak körüli bizonytalanság, majd az orosz-ukrán háború kitörése, a gazdasági környezet negatív változása terveink folyamatos módosítására kényszerítettek. A Nemzeti Színház társulata minden helyzetben igyekszik aktív maradni és a rendelkezésre álló források gazdaságos felhasználására törekszik.

2022-ben számos intézkedést vezetünk be az energiafelhasználás csökkentése érdekében:

1. A felhasznált gázmennyiség csökkentése miatt a fűtési szezonra – a kormányrendelettel összhangban - elrendeltük a 18 fokos hőmérséklet fenntartását, illetve előadás után az épület kiürítését fél órán belül. Ezzel a gáz felhasználásunk esetében jelentős megtakarítással kalkulálhattunk 2022-ben. Sajnos a 2023-as évre vonatkozóan még magasabb áram- és gázdíjjal kell terveznünk a közbeszerzési szerződéseinkben rögzített szolgáltatói árak miatt.
2. Az áramfogyasztás csökkentése miatt korlátozásra került az épületben található háztartási eszközök használata, az alternatív fűtőberendezések használatát betiltottuk, a munkaidő végén sor kerül az irodai gépek áramtalanítására.
3. Csak a legszükségesebb és a közfeladataink ellátásához, főleg a produkciókhoz kapcsolódó beszerzések kerülnek engedélyezésre.
4. A tervezett karbantartási feladatainkat rangsoroltuk, és kizárólag azon munkálatok megrendelésére került sor, melyek feltétlenül szükségesek a biztonságos működéshez.
5. Korlátoztuk a színházi vendégelőadások számát.
6. A színház 2022. november 1. napjától heti két napon zárva tart, e vezetői döntés kapcsán egyéb munkarenddel kapcsolatos átszervezésekre került sor.
7. A próbák megkezdése előtt a műszaki stáb és a rendezők, rendezőasszisztensek egyeztetnek a mindenkor szükséges fény- és hangtechnika igényekről.
8. Az épület legforgalmasabb folyosóin a világítást – a biztonságos munkakörülmények biztosítása mellett – 1/3 mennyiségre csökkentettük, illetve az irodákban használt armatúrák számát korlátoztuk és a munkaállomások megvilágítását helyeztük előtérbe.
9. A használati melegvíz cirkuláció hőmérsékletét alacsonyabbra állítottuk.
10. Művészeti folyóiratunk (*Szcenárium*) nyomdai megjelentetését 2022 októberétől felfüggesztettük.

A koronavírus-járvány idején és azt követő időszakban jelentős visszaesést tapasztaltunk a nézőszámok tekintetében. Ez különösen fájó volt annak ismeretében, hogy a 2015-ös évektől folyamatosan emelkedett a színház látogatottsága. A pandémiás időszakot követően meg kellett keresni azon lehetőségeket és eszközöket, melyekkel vissza lehet csalogatni a nézőket, hogy ne csak a színház szerelmesei, hanem egy szélesebb réteg is átélhesse a színházi előadás élményét. A 2022/2023-as évad első felében ismét emelkedésnek indultak a látogatottsági adatok, reményeink szerint ebben az évben a régi teljesítményünknek megfelelő adatok köszönnek majd vissza a statisztikákból.

A Nemzeti Színház létesítménytechnikai és műszaki adatai

A Nemzeti Színház a 38017/39. számú helyrajzi számon található 1,5 hektáros telken helyezkedik el, melynek bruttó értéke 1.155.000 eFt.

A kert közparkként funkcionál, két látványtóval, nagy gyep felületekkel, szoborparkkal, hajóorrrel, vörös sivatagos platánfákkal és Zikkurattal, valamint az épület déli oldalán egy saját használatú, kb. 80 gépjármű parkolására alkalmas murvás parkolóval, melynek nyilvántartás szerinti értéke 1.132.200 eFt.

Az épület kb. 21000 m², 2002-ben épült, értéke 8.754.240 eFt, mely után nem számolunk értékcsökkenést, mivel szerkezete hosszú élettartamú, különlegesen időtálló, nemes anyagokból készült, így az értéke várhatóan nem csökken 50 év alatt. Az épületben négy, színházi előadásra alkalmas játszóhely található:

1. Főszínpad 630 fős nézőtérrel
2. Gobbi Hilda Színpad 140-200 fős befogadóképességgel
3. Kaszás Attila Terem 100 fős befogadóképességgel
4. Bajor Gizi Szalon 52 fős befogadóképességgel.

A színpadok korszerű színpadtechnikai képességekkel rendelkeznek. A főszínpad a világon egyedülálló színpadtechnikával bír, a szokásos felsőgépészetén túl változatos és összetett alsógépészettel rendelkezik, mely egyedülálló lehetőségeket biztosít a művészeti elképzelések színvonalas megvalósítása számára. A színpadtechnikai berendezések 3.961.478 eFt bruttó értéket képviselnek a Színház vagyonelemei közt.

Az épület műszaki rendszerei megfelelően és alapos gondossággal karbantartott berendezésekkel rendelkeznek. 2022-ben az éves felújítási- és karbantartási költségek összege 103.254 eFt volt.

A színház teljes alapterülete központi fűtéssel és központi hűtőgép által biztosított hűtéssel ellátott.

Fejlesztések, beruházások

A Nemzeti Színház 2002-ben az akkori legfejlettebb és legfrissebb műszaki tartalommal épült, a színháztechnika akkor világszínvonalú volt, és ma is az. Ezek a rendszerek idestova 21 év óta szolgálják a színház működését.

2013-tól támogatásunk stabilitása, kiegyensúlyozott gazdálkodásunk és egyéb tényezők lehetővé tették kisebb év végi és évközi, vagy produkcióhoz kapcsolódó fejlesztések lebonyolítását. Ezek főleg a színháztechnikát érintő területeken valósultak meg – a világítás-, a videótechnika, illetve az elektroakusztika területén: az elmúlt 10 évben teljesen lecseréltük a lámpaparkot – korszerű és részint energiatakarékos rendszerekre.

2018-2020. év között kormányzati céltámogatással közel 2 milliárd forint összegben külön ráfordítással építészeti, színpad- és színháztechnikai, valamint gépészeti célú beruházásokat valósítottunk meg. A legfontosabb feladat a főszínpadi színpadtechnikai vezérlőrendszer cseréje volt, ez végül két nyári szünet keretén belül valósult meg 2019 és 2020 között, 736.591 eFt értékben.

Színháztechnológiai beruházások keretein belül valósult meg az ügyelői- és biztonságtechnikai kamerarendszer, felvevő rendszer cseréje 45.053 eFt összegben. A színvonalas, a színház rangjához méltó működés fenntartása érdekében elengedhetetlenné vált a 15 éves elektroakusztikai rendszer megszólalási elemeinek fejlesztése, bővítése is. A hangsugárzó rendszerek beruházásainak összértéke 192.513 eFt volt 2019-2021. években. A színházi technológiák fontos eleme a scenikai rendszerek folyamatos fejlesztése, amely 2019-ben 161.676 eFt-ban valósult meg. Felújítottuk a színpadokat is 1.621 nm-en, ezek összértéke elérte a 98.712 eFt-ot.

A légtechnika felújítása 31.298 eFt-ot, fan-coll rendszer 42.466 eFt-ot a számítástechnikai fejlesztések 41.774 eFt-ot jelentettek a Színház költségvetésében.

A díszparkban lévő látványtő nagyfelújítása építészeti és gépészeti vonatkozásban 77.290 eFt-tal növelték a vagyonelemeink értékét.

Öltözők, próbatermek, közönségforgalmi terek, nézőtér bútorozására 28.167 eFt-ot költöttünk 2019 és 2021 között, üzemi konyhánk technológiai fejlesztése 7.926 eFt-ba került. Új színpadi alapfüggönyöket szereztünk be 20.195 eFt összegben. Az építési beruházások közül a legjelentősebb a VI. emelten található régi festőterem új próbateremmé való átalakítása, ezen kívül akadálymentesítettük a Művészbejáratot, egyéb belsőépítészeti beruházásokat hajtottunk végre 372.648 eFt mindösszesen összegben.

Az épület három független 10 kW-os hálózatról, három trafón keresztül vételez elektromos energiát. A sokéves gyakorlatnak megfelelően kb. 820 kW egyidejű lekötéssel. Az össz beépített elektromos teljesítmény 3,8 MW.

A gázfogyasztásunk maximális 228 m³/h, a beépített teljesítmény alapján.

Az intézményben jelentkezik távhő használat is, amelyet a Zikkurat és a nagy látványtő téli fűtésére használunk. Esedékessé vált a hőközpont felújítása is, ezt 2019-2020. között valósítottuk meg 14.354 eFt összegben.

Minden vízfogyasztásunk mért betáplálási pontokon keresztül történik.

Az épületben a nedves tűzcsaphálózaton kívül található száraz tűzcsaphálózat is, melyet a folyamatosan üzemelő látványtőből lehet végveszély esetén táplálni. Az épület fejlett tűzjelző központtal és hálózattal, igen összetett hő- és füstelvezető rendszerrel, valamint tűz- és füstcsappantyú rendszerrel rendelkezik.

Informatikai rendszerek és rendszergazda szolgáltatások, takarítási feladatok illetve a tűz- és munkabiztonsági feladatok vállalkozási formában ellátottak.

2022-ben további lépéseket tettünk a közönség magasabb színvonalon történő kiszolgálása és a látogatók számára hasznos terület növelése érdekében. Átépítettük az I. emeleti főbejárat átriumos részét, födémszerkezet kialakításával tágasabbá tettük a teret, illetve ily módon az előadások témájához kapcsolódó kiállítások számára is méltó helyszínhez jutottunk.

A közönségforgalmi területek – lépcsőkarok és új födémszakasz új szőnyegborítást kaptak.

A színházépület esztétikai megjelenését jelentős mértékben emelő beruházásokra 45.000 e Ft – ot fordítottunk.

Fejlesztési, beruházási tervek és célok

A 20 éves rendszerek felújítását és fejlesztését továbbra is napienden kell tartani, és több területen szükség van belátható időn belül a rendszerek cseréjére – egyrészt az életkorukból adódóan, másrészt az időközben kialakult energetikai helyzet miatt. A cél a több lábbon álló,

gazdaságosabb rendszerek kialakítása, hogy a fő energiahordozók árának anomáliáit rugalmasabban tudja kezelni intézményünk. A lehetséges energetikai megoldásokról készítettünk egy tanulmánytervet.

Szükséges lépést tartani a színháztechnika fejlődésével, és szeretnénk folytatni az elektroakusztikai, valamint a fény- és videótechnikában megkezdett fejlesztéseket.

Gazdag repertoárunk miatt raktárkapacitásunkat növelni szükséges. Ebben történt egy lépés, sikerült kigazdálkodni 8 konténer beszerzését.

A közeljövőben foglalkozni kell a korábbi keret adta lehetőségek miatt elmaradt felújítások folytatásával. Ilyen például a színházépület kőburkolatának felújítása – ezt célszerű a díszvilágítás energetikai racionalizálás fejlesztésével együtt végezni. Ugyancsak ehhez kapcsolódik majd a díszparkunk világításának a korszerűsítése is.

Az elkövetkezőkben az adódó lehetőségekhez igazodva, a rendelkezésre álló keretet a fontossági sorrendben elvégzendő feladatok megoldásával szükséges kitölteni.

A MITEM (Madách Nemzetközi Színházi Találkozó)

A MITEM költségvetése 2014-es alapítása óta változatlan: évente 200 millió forint. A működés biztonsága, a tervezhetőség tekintetében kiemelten fontos, hogy ez a támogatás három éves ciklusokra szól.

Egy ilyen méretű, európai mértékkel mérve is jelentős fesztivál ebből a támogatásból csak úgy bonyolítható le, hogy munkatársaim (gazdasági vezetés, dramaturgok, pr-marketing, szervezés, értékesítés, műszak) alapfeladataik mellett végzik a MITEM-mel kapcsolatos teendőket: nem tartunk fenn külön fesztiválirodát, stábot. Ez jelentős plusz teher, de 2022-ben is saját munkavállalóink közreműködésével szerveztük meg a fesztivált.

Az Egri csillagok az MVM Dome-ban

2019-ben fogalmazódott meg a gondolat, hogy a mostanában épült, korszerű stadionok alkalmasak lennének nagy kulturális eseményekre. A Nemzeti Színház az Egri csillagok előadására vállalkozott, amely a Nemzeti Színház és a Magyar Nemzeti Táncegyüttes közös produkciója. A tervek megvalósítására 230 millió Ft támogatást kaptunk a 49595/2019 számú támogatói okirat keretében, de a koronavírus hátráltatta az előadás megvalósítását, viszont a díszletek tervezése és gyártása már röviddel az ötlet megszületése után elkezdődött, a helyszín

pedig az MVM Dome lett. A díszletek elkészültek, és az előadás terve is, hiszen a nagyszínpadi térhez képest egy sportaréna más dimenziót jelent. (Erről a léptékváltásról vannak már tapasztalataink, hiszen 2018-ban a *Csíksomlyói passiót* mintegy 25 ezer ember jelenlétében játszottuk el szabad téren, Csíksomlyón, a nyeregben.)

2022 októberében a mintegy 1800 négyzetméteres játéktéren több száz fős szereplőgárdával, hatalmas apparátussal és a Székely László tervezésében készült új díszletek között láthatta az Egri csillagokat összességében mintegy tíz kőszínházi előadás közönsége az MVM Dome-ban. A Magyar Nemzeti Táncegyüttes társulata mellett további 13 együttes és egyesület csaknem 200 táncosa lépett színpadra.

Jegyeket erre a superprodukcióra a Nemzeti Színházban megszokott 3-4000 Ft-os áron árultunk. Tudjuk, hogy a családok és diákok számára még ezek az árak is megterhelőek, ezért a Nemzeti Színház vezetése kedvezményekről is döntött. Családok számára 50%-os kedvezményt tudunk nyújtani. A kísérőtanárral érkező diákcsoportok számára pedig látogatónként 1000 Ft-os jegyárat határoztunk meg. Az előadáson a nézőtéri lehetőségeket 100 százalékosan kihasználva 5565 néző ült, 35–65 százalékban családok és iskoláscsoportok. Az ülőhelyek mellett 12 kerekesszékes helyet is kialakítottunk. Összességében mintegy 10 normál színházi előadás közönsége töltötte meg a csarnokot. A diákok aránya 50–50 százalékban volt vidéki és pesti. A főpróbán 1500, főként hátrányos helyzetű gyerek vett részt ingyenesen.

A Nemzeti Színház leányvállalatai

1. Déryné Nonprofit Kft.

A Déryné Művészeti Közhasznú Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság (a továbbiakban Déryné) 2019. december 12-én alakult, a cég bejegyzése 2019. december 14-én történt meg. Korlátolt felelősségű társasági formában, határozatlan időre jött létre. Ügyvezetője: Kis Domonkos Márk. Főtevékenysége: előadó-művészet, székhelye: 1131 Budapest, Reitter Ferenc utca 132.

Háromtagú felügyelőbizottságának tagjai: Timár Zoltán, Dr. Zsigmond György Csaba, Nagy Judit Rozália, könyvvizsgálója a Pintér-Audit Könyvvizsgáló Kft.

A Déryné Program négy alprogramjával széles körben szólítja meg a magyar színházi élet résztvevőit, s karolja fel a kulturális fejlettség növelésében érdekelt térségeket, valamint a kistelepüléseket. Egyszerre szólítja meg a kőszínházakat, az alkotótársulásokat, peremfeltételek

nélkül a befogadó intézményeket, a kultúrafogyasztókat és a kultúrához való hozzáférésben akadályoztatott tömeget.

Országjárás alprogram keretében színházi produkciók utaztatását, Barangoló alprogram keretében pályájuk elején tartó előadóművészek és fiatal alkotóközösségek támogatását, Vándorszínház alprogram keretében kistelepülések elérését, fesztiválok, táborok programkínálatának bővítését célozta meg, a negyedik pillér keretében kis létszámú saját társulatot tart fenn saját előadásokkal.

A Színház- és Filmművészetért Alapítványról, valamint a Színház- és Filmművészetért Alapítvány és a Színház és Filmművészeti Egyetem részére történő vagyonjuttatásról szóló 2020. évi LXXII. törvény 3/E. §-a értelmében a Déryné üzletrésze 100%-át a magyar állam tulajdonszerzését követően alapítói vagyoni juttatásként, az induló tőke növelése érdekében, ingyenesen, nyilvántartási értéken történő átvezetéssel az Alapítvány közérdekű céljainak megvalósítása és a KEKVA tv. 1. mellékletében foglalt táblázatban meghatározott közfeladatai ellátása érdekében az Alapítvány tulajdonába kell adni.

Az üzletrész Magyar Államnak történő átadása érdekében az értékbecslést a Színház elvégeztette, azonban az üzletrész átadása eddig még nem történt meg.

2. Színházi Olimpia Nonprofit Kft.

A Színházi Olimpia a világ színházi életének egyik legnagyobb presztízsű, szakmai és társadalmi szempontból kiemelkedő jelentőségű eseménye, amely mérföldkő a magyar színházi életben.

A Színházi Olimpia 2023. évi magyarországi megrendezéséhez szükséges többletforrás biztosításáról a 1874/2021. (XII. 3.) Korm. határozat (a továbbiakban Korm. határozat) rendelkezik 6.802.794.200 Ft összegű forrás megjelölésével, amelynek folyósítását a Korm. határozat a 2022-es és 2023-as évek között osztotta meg.

A Nemzeti Színház a tulajdonos engedélyével 2022. február 10-én azon megfontolásból hozta létre a Színház Olimpia Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság elnevezésű projektcéget (a továbbiakban: cég vagy Kft.), hogy a X. Színházi Olimpia megszervezésével és megrendezésével kapcsolatos feladatok elvégzéséről – a Színház alapítói felügyelete mellett – a projektársaság gondoskodjon a megfelelő humán erőforrás bevonásával.

A cég 2022. február 14-én, közel egy éve került cégbírósági bejegyzésre. Korlátolt felelősségű társasági formában, határozatlan időre alakult, amelynek indoka a covid világijárvány volt, mivel számolnunk kellett azzal a lehetőséggel, hogy járványügyi okokból a 2023-as Színházi

Olimpia megrendezése időben eltolódhat. Szerencsére ez eddig nem következett be. A Színházi Olimpia megrendezését követően a céget az eredeti tervek szerint végelszámolással megszüntetjük, nem tervezzük a további működtetést.

A cég ügyvezetője Kulcsár Edit Ágota, a Nemzeti Színház dramaturgja. Felügyelő bizottsága öttagú, tagjai: Oberfrank Pál György, Pataki András, Magyar Zsófia Éva, Vajda Márta, Béres Attila. Könyvvizsgálója a Pintér-Audit Könyvvizsgáló Kft.

A Korm. határozat által biztosított forráson túl nem tervezzük más források bevonását. Más bevétellel természetesen számolunk, ugyanis a jegyértékesítésből várhatóan lesz saját bevétele a cégnek.

Jelen állás szerint a Korm. határozat által biztosítandó támogatási összegből 2022 novemberében mindösszesen 561.000.000 Ft-ot kaptunk a fenntartó Kulturális és Innovációs Minisztériumtól.

A Színházi Olimpia 2023. április 15-e és 2023. június 24-e között kerül megrendezésre több közreműködő, többek között a Nemzeti Színház bevonásával.

A 2022. novemberében folyósított támogatásrészlet arra volt elegendő, hogy a cég visszamenőleg ki tudja fizetni azon munkavállalók és megbízottak járandóságát, akik a kezdetektől részt vesznek a munkában, le tudják bonyolítani az Olimpia sajtótájékoztatóját, eleget tudnak tenni a már megkötött szerződésekben vállalt fizetési kötelezettségeknek, amelyek a legtöbb esetben előleg fizetési kötelezettséget írtak elő a cég számára.

Mivel az Olimpia kezdetéig kevesebb mint 3 hónap maradt, és mind a Kft., mind a Kft. közreműködői által megkötött szerződések alapján egyre több vállalkozási szerződésbeli vállalás válik esedékessé, illetve kötelezi fizetésre a Kft-t mint főszervezőt, a 1874/2021. (XII. 3.) Korm. határozatban előirányzott támogatásrészlet mielőbbi utalása az Olimpia megrendezése szempontjából létfontosságúvá és halaszthatatlanná vált.

Közhasznú és vállalkozási tevékenység

A Nemzeti Színház Kiemelkedően Közhasznú Nonprofit Zrt. mint gazdasági társaság működése közhasznú és vállalkozási tevékenységből áll össze, ám ez utóbbi a működésnek csupán 1,5%-át teszi ki.

A vállalkozási tevékenység elsősorban termék, eszközök bérbeadásából áll, ami a szabad kapacitás kihasználásának mértékéig történik. A jelenlegi alkalmak gyakoribbá tétele már nehézségeket okozna a működésben, erre irányuló törekvéseink nincsenek.

A jelenlegi saját bevételt az előadásszám és/vagy a jegyár emelésével lehetne tovább növelni. Előzőt a dolgozói kapacitás, utóbbit a szemléletünk miatt nem áll módunkban megvalósítani. Mint azt már többször, több helyen nyilatkoztam: véleményem szerint a színházjegyeket ingyenessé kellene tenni, hiszen a színház fenntartói támogatását az állam az adófizető polgárok adóiból biztosítja. A jelenlegi működési rendszert figyelembe véve e törekvésemet egyelőre néhány előadás ingyenessé tételére korlátoztam, de úgy gondolom, hogy a kiemelt állami támogatásnak érzékelhetővé kell válnia a jegyárakban is, így áremelést nem tervezünk.

A támogatás összegében kisebb mértékű emeléssel kalkuláltunk, de a jelenlegi mérték, mint azt az elmúlt öt év is bizonyítja, elégséges egy kiegyensúlyozott gazdálkodáshoz.

A színház jellegéből fakadóan (közhasznú és nonprofit) nem célunk a nyereségorientáltság, de a fenntartó által is elvárt pozitív eredmény számunkra is irányadó, így ennek megfelelően állítjuk össze a színház következő ötéves gazdálkodási tervét, kiegészítve az elmúlt két év adataival.

Játszóhelyeink és rendelkezésre álló próbahelyeink a bemutatók, próbák, előadások számát, valamint a díszletek építési és bontási idejét figyelembe véve maximálisan kihasználtuk. Ezzel összeegyeztetve kell alkalmakat találnunk, amikor bérbe tudjuk adni a termeinket, de a magas rezsi árak miatt nem számíthatunk jelentős fizetőképes keresletre. A terembérleti díjak számítása és kiajánlása során általában eredményes megtérüléssel kalkulálunk, de féltő, hogy a jelen gazdasági helyzetben az egyes cégek prioritása is megváltozik, így az egyes rendezvények iránt az érdeklődés csökken.

Távlati tervek a vállalkozási tevékenység kapcsán

Fontos feladat a pályázati lehetőségek felkutatása, figyelemmel kísérése, az Európai Unió források tervezett igénybevétele (a feladatok áttekintése az EU-s források igénybevételei

lehetőségének szempontjából). Ezidáig nem volt pályázati lehetőségünk működési területünk okán, amennyiben ez változik, nyitottak vagyunk rá.

Az ingó eszközeink bérbeadása igencsak korlátozott, hiszen azokat elsősorban a saját tevékenységünkhöz használjuk, bérbeadásuk csak eseti jelleggel tud működni. Kivételt képeznek a jelmezkölcsönzések, de ezek bérleti díja elenyésző.

Költségterv 2023-2028 évekre vonatkozóan

Tétel	Megnevezés	2022.évi terv	2023.évi terv	2024.évi terv	2025.évi terv	2026.évi terv	2027.évi terv	2028.évi terv - jan.1- jún.30.
1	Belföldi értékesítés	240 000	1 227 000	240 000	242 000	242 000	245 000	120 000
2	Export értékesítés	10 000	13 000	13 000	12 000	12 000	14 000	7 000
I.	Értékesítés nettó ár.	250 000	1 240 000	253 000	254 000	254 000	259 000	127 000
03.	Saját t. k. áll.változása	0	0	0	0	0	0	0
04.	Saját előáll.eszk.akt.ért.	30 000	35 000	32 000	33 000	33 000	33 000	17 000
II.	Aktivált saját telj. értéke	30 000	35 000	32 000	33 000	33 000	33 000	17 000
III.	Egyéb bevételek	3 300 000	3 020 700	3 220 700	3 220 700	3 260 700	3 260 700	1 685 000
	<i>ebből költségt., tám.</i>	<i>3 010 000</i>	<i>2 670 700</i>	<i>2 870 700</i>	<i>2 870 700</i>	<i>2 910 700</i>	<i>2 910 700</i>	<i>1 460 000</i>
05.	Anyagköltség	255 000	275 000	260 000	263 000	265 000	267 000	135 000
06.	Igénybe vett szolg.értéke	845 000	1 480 000	775 000	780 000	783 000	784 000	400 000
07.	Egyéb szolg.értéke	22 000	23 000	22 000	22 000	22 500	22 500	11 000
08.	Eladott áruk besz.értéke	0	0	0	0	0	0	0
09.	Eladott közv. szolg.értéke	0	0	0	0	0	0	0
IV.	Anyagjellegű ráf.	1 122 000	1 778 000	1 057 000	1 065 000	1 070 500	1 073 500	546 000

10.	Bérlétség	1 486 000	1 550 000	1 500 000	1 500 000	1 530 000	1 530 000	800 000
11.	Személyi jellegű egyéb kif.	212 500	220 000	210 000	210 000	210 000	210 000	105 000
12.	Bérlétségek	199 000	230 000	225 000	225 000	230 000	230 000	115 000
V.	Személyi jellegű ráf.	1 897 500	2 000 000	1 935 000	1 935 000	1 970 000	1 970 000	1 020 000
VI.	Értécsökkenési leírás	455 000	450 000	450 000	450 000	450 000	450 000	225 000
VII.	Egyéb ráfordítások	75 000	56 000	55 000	55 000	56 000	58 000	35 000
A	ÜZEMI TEV. EREDMÉNYE	30 500	11 700	8 700	2 700	1 200	1 200	3 000
13.	Kapott osztalék és rész.	0	0	0	0	0	0	0
14.	Részesedések ért.árf.ny.	0	0	0	0	0	0	0
15.	Bef.pén.e kam., árf.ny.	0	0	0	0	0	0	0
16.	E.kap.kam. és kam.jell.bev.	0	0	0	0	0	0	0
17.	Pénzügyi műv. egyéb bev.	1 800	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000
VIII.	Pénzügyi műv. bevételei	1 800	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000
18.	Rész.sz.ráf., árf.veszt.	0	0	0	0	0	0	0
19.	Bef. Pénz.e.sz.ráf., árf.v.	0	0	0	0	0	0	0
20.	Fiz.kam. és kam.jel.ráf.	0	0	0	0	0	0	0
21.	Rész.,ért.p.,bb.értékv .	0	0	0	0	0	0	0
22.	Pénzügyi műv.e.ráf.	2 600	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000
IX.	Pénzügyi műveletek ráf.	2 600	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000	3 000
B.	PÉNZÜGYI MŰV. ER.	-800	0	0	0	0	0	0

C.	ADÓZÁS ELŐTTI EREDMÉNY	29 700	11 700	8 700	2 700	1 200	1 200	3 000
X.	Adófizetési köt.	0	0	0	0	0	0	0
D.	Adózott eredmény	29 700	11 700	8 700	2 700	1 200	1 200	3 000

A Nemzeti Színház gazdaságilag stabil, gazdálkodása kiegyensúlyozott, és ezt a helyzetet a továbbiakban is célunk megtartani és erősíteni.

A humán erőforrást illetően személyi cserét nem tervezek, az irányításban az eddig bevált struktúrát szeretném követni, amelyet a szervezeti felépítésben látható:

Vezető munkatársak:

Vidnyánszky Attila vezérigazgató

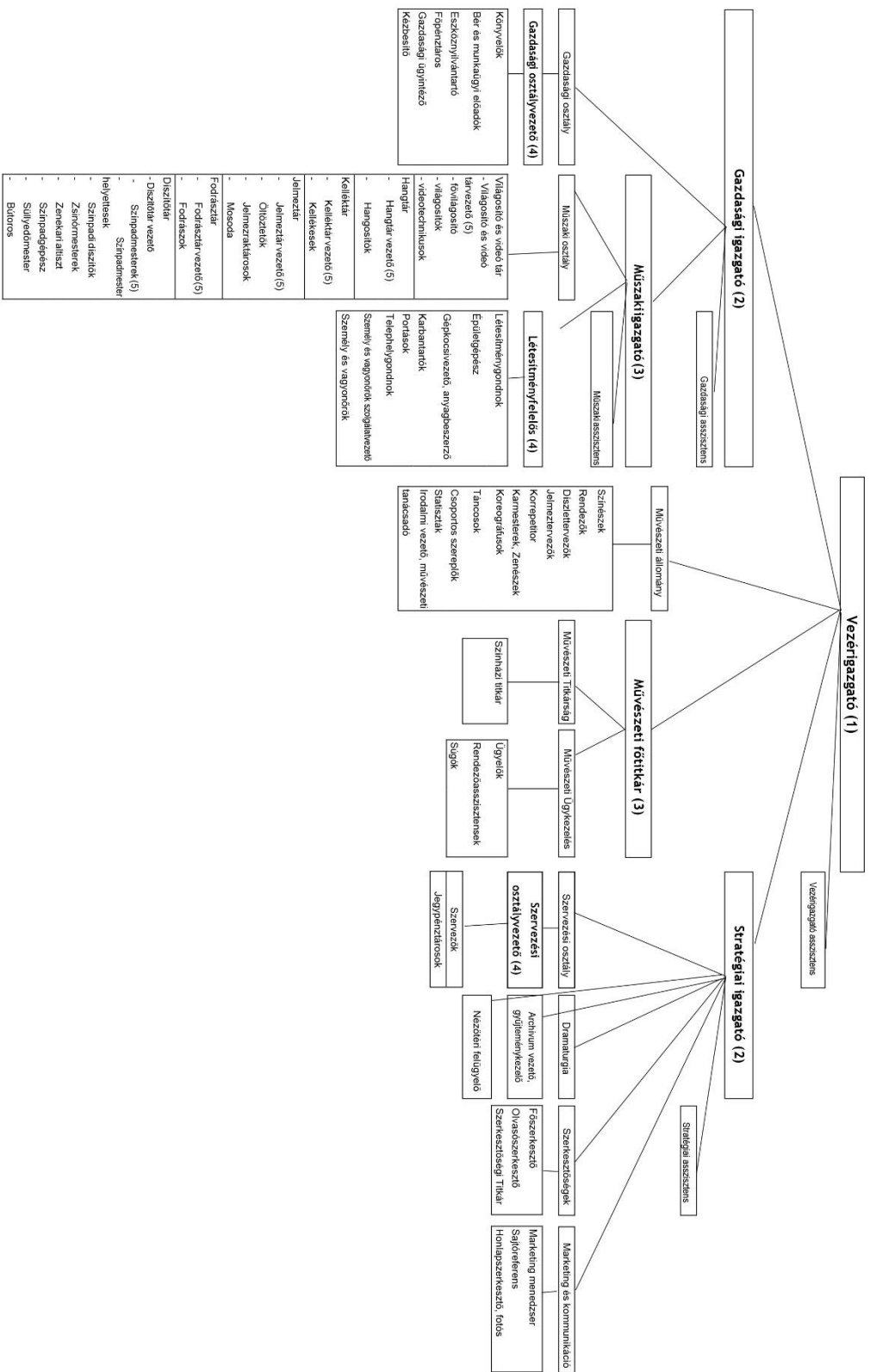
Komlós Zoltán Árpádné gazdasági igazgató

Kovács Bálint műszaki igazgató

Rátóti Zoltán stratégiai igazgató

Szabó Szilvia művészeti főtktár

A szervezeti ábrát lásd a következő oldalon:

Vezetőigazgató (1)

Gazdasági asszisztens

Gazdasági igazgató (2)

Gazdasági asszisztens

Műszaki osztály

Műszaki osztály

Létesítvényfejlesztés (4)

Gazdasági osztályvezető (4)

- Könyvek
- Ber és munkahelyi előadók
- Eszköznyilvántartó
- Fapénztáros
- Gazdasági igazgató
- Kezbeszo

- Világosító es videó lát
- Világosító es videó
- távezető (5)
- Képfelirás
- Világosító
- videótechnikások
- Hanglejtő
- Hanglejtő vezető (5)
- Hangosítók
- Kallitár vezető (5)
- Kallitár
- Kallitár vezető (5)
- Jelmezár
- Jelmezár vezető (5)
- Oldozelők
- Jelmezárkellósok
- Moszda
- Fodrászár
- Fodrászár vezető (5)
- Fodrászok

- Léesítménygondnok
- Épületegypész
- Gepkozavézto, anyagbeszerző
- Késhantelök
- Portások
- Telephelygondnok
- Semly es ragyonok szajjalavézto
- Semly es ragyonok

- Szekeszok
- Rendészok
- Dizáitervézok
- Jelmeztervezók
- Korregellor
- Karmeszerök, Zeneszek
- Koreográfusok
- Tancosok
- Ceoporos szereplók
- Szokszok
- Inrdalmi vezeto, mivészeti
- Tanácsosó

Művészeti főtitkár (3)

Művészeti Titkárság

Művészeti Ugykezelés

Ugyepek Rendezésbiztosításnak

Színházi Titkár

Stratégiai igazgató (2)

Stratégiai asszisztens

Szervezési osztály

Szervezési osztályvezető (4)

Dramaturgia

Szökeztárságot

Feaszkezo Olvasaszkezo Szekeszoszegegi Titkar

Nezden feulyelo

Marketing es kommunikacio

Marketing menedzser Sajtorolegens Honlapszekeszto, fotos

RÉSZLETES SZAKMAI ÖNÉLETRAJZ

Vidnyánszky Attila

magyar színház- és operarendező, tanár

1964-ben született az ukrajnai Beregszászon.

Magyar szakon végzett az Ungvári Állami Egyetemen (1985). Két évig irodalmat és történelmet tanított. 1992-ben a kijevei Állami Karpenko-Karj Színház- és Filmművészeti Főiskolán színházi rendezői diplomát szerzett.

1993-ban megalapította saját társulatát, a beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színházat, amelynek máig főrendezője.

2004-ben a Magyar Állami Operaház főrendezőjévé nevezték ki. 2006 és 2013 között a debreceni Csokonai Nemzeti Színház igazgatója volt.

2013 óta a Nemzeti Színház vezérigazgatója. 2014-ben megalapította a Nemzeti Színház MITEM fesztiválját (Madách Nemzetközi Színházi Találkozó).

2023-tól a Színház Olimpia Nemzetközi Bizottságának tagja, a 2023-as magyarországi Színházi Olimpia művészeti vezetője.

Több mint 30 színházban rendezett, többek között a kijevei Nemzeti Akadémiai Színházban (Leszja Ukrajinka Színház), az Alekszandrinszkij Színházban (Szentpétervár), a Dubrovnik-i Nyári Játékokon és a Magyar Állami Operaházban is. Előadásaival bejárta Európát Stockholmtól Moszkván át Tbilisziig, Strasbourgtól Nancyn át Kijevig, Lembergől Párizson át Rómáig.

Filmjei:

Liberté 56, Szarvassá változott fiú, Isten ostora, Déryné ifiasszony

Színészmesterséget oktatott a kijevi Állami Karpenko-Karj Színház- és Filmművészeti Főiskolán és a Kaposvári Egyetemen. 2020 óta rendezőosztályt vezet a budapesti Színház- és Filmművészeti Egyetemen. Nyolc országban tartott mesterkurzusokat, többek között a Strasbourgi Egyetemen, az Alekszandrinszkij Színházban, a moszkvai Művész Színházban, Tbiliszi és Zágráb színházi akadémiáján.

2005 óta tagja a Magyar Művészeti Akadémiának. 2008-ban részt vett a Magyar Teátrumi Társaság megalapításában, a szervezetnek azóta elnöke. 2010 és 2013 között az EMMI minisztere mellett működő Színházművészeti Bizottság elnökeként is tevékenykedett. 2020-tól a budapesti Színház- és Filmművészeti Egyetemet fenntartó alapítvány kuratóriumi elnöke.

Díjai:

2021 - Pesti Srác-díj

2019 - Magyar Örökség Díj

2019 - Gedeon József Amfiteátrum díj

2019 - Szent Erzsébet Rózsája emlékplakett

2018 - Pro Urbe Budapest díj

2018 - Beregszász díszpolgára

2017 – Puskin érdemérem (Moszkva)

2017 - Nyírcsászáriért-díj

2016 - Macedón Nemzeti Színház Fesztiválja – Kimagasló Színházi Teljesítményért-díj

2016 - „Teatral Közönségdíj” – Évad előadása díj a Bűn és bűnhődés c. előadásért
(Szentpétervár)

2016 - Hevesi Sándor-díj

2015 - 15. Los Angeles-i Magyar Filmfesztivál – a legjobb rendezés díjaA szarvassá változott fiú című játékfilmért

2015 - A XV. Pécsi Országos Színházi Találkozó "legjobb rendezés" és "legjobb előadás" díja az Isten ostora című előadásért

2015 - "Kimagasló színházi teljesítményért" – A Macedón Nemzeti Színház díja

2015 - Madách-díj

2014 - Sík Ferenc – nívódíj

2013 - Pro Urbe-díj, Debrecen

2011 - Pécsi Országos Színházi Találkozó – a Mesés férfiak szárnyakkal című előadás

„Különleges látványvilágáért, a színházi eszközök komplex használatáért” kapott elismerést

2011 - Kossuth-díj

2009 - Mejerhold-díj – Moszkva

2007 - Magyar Művészetért díj

2006 - Nádasdy Kálmán-díj az operaművészet terén kifejtett munkásságáért

2005 - Magyar Köztársasági Ezüst Érdemkereszt

2004 - Kritikusok díja – Coltés: Roberto Zucco c. darabjának rendezéséért

2004 - Gundel-díj – Janáček Jenufa című operájának rendezéséért

2003 - a Kultúra Lovagja

2002 - Jászai Mari-díj

2002 - Ukrajna Érdemes Művésze

2002 - Fővárosi Önkormányzat – a legjobb rendezésért járó díj Az álszentek összeesküvése c. előadásért

2002 - Ukrajna Érdemes Művésze

2002 - Jászai Mari-díj

2000 - Az év rendezője (Ukrajna)

2000 - Teplánszky Katalin-díj (Kisvárdai, 2000, társulatépítésért)

1997 - Kontakt Fesztivál díja a Gyilkosság a székesegyházban c. előadásért (Torun, Lengyelország)

1995 - Arany Oroszlán Fesztivál díja a Godot-ra várva c. előadásért (Ukrajna, Lemberg)

1994 - Herszóneszi Játékok rendezői díja a Szentivánéji álom c. előadásért (Ukrajna, Szevasztopol)

1993 óta 20-nál is több különböző díj a határontúli magyar színházak kisvárdai fesztiválján